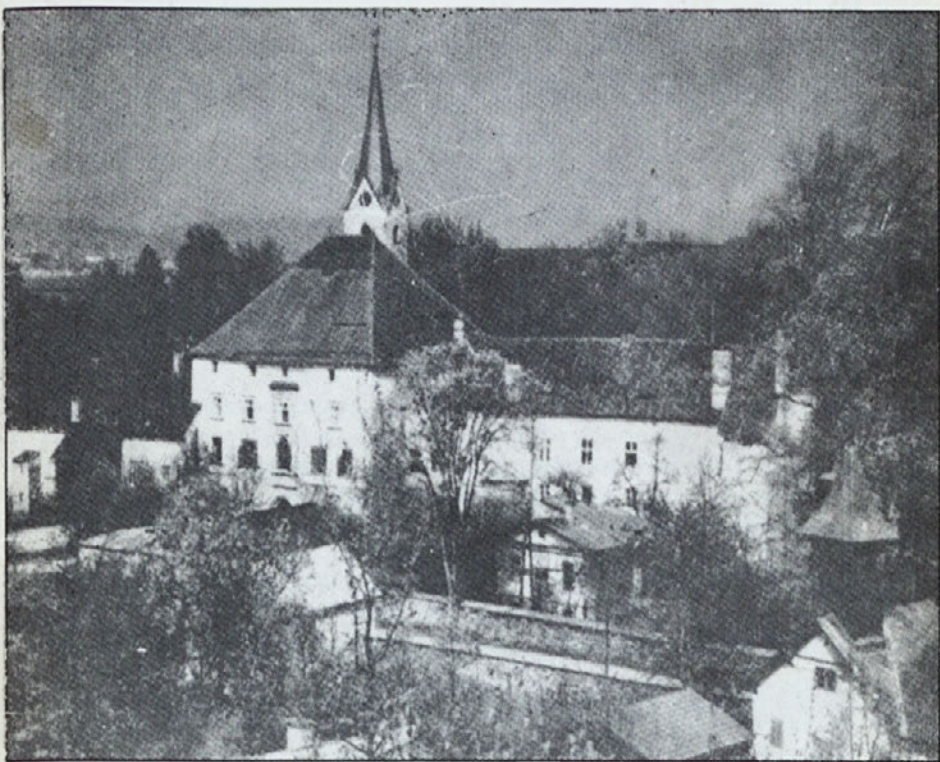

Tabor

1943 - SLOVENSKO DOMOBRANSTVO - 1993

1993

EL FORTIN

5-6

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov
TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenja Tabora SPB
predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora.

Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič
Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo
lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene
Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los
Anticomunistas Eslovenos Unidos.

Director: Ing. Antonio Maticich,
Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.
Propietario: Ivan Korošec

Composición, diagramación y armado:

MALIVILKO - Telefax: (54-1) 362-7215

Impresión: Talleres Gráficos VILKO S. R. L., Estados Unidos 425
(1101) Buenos Aires, Argentina, Tel. 362-7215/1346

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 219.314.

NAROČNINA: Argentina \$ 15.- Južna Amerika, Evropa
in Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 18 dolarjev
(zračno paketi).

Letalska naročnina za vse države 20 dolarjev (US).

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte
na naslov: Inž. Anton Maticich, Río Colorado 18-6
(1686) Hurlingham — Buenos Aires — Argentina
Tel. 665-6654.

**KO „TABOR“ PREBERETE,
POŠLJITE GA V DOMOVINO!**

Svobodni sveta
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Mayo-Junio 1993 • Buenos Aires • Maj-Junij 1993

Ponosna žalost

Bili so slovenski domobranci.

Dvanajst tisoč.

Zdrava debela, sočne bilke, dišeči sadovi malega naroda. — V najbolj žlahtnem brstenju so bili okleščeni.

Zadnje dni cvetočega maja in v sončnem juniju leta 1945 je varana prevara pokončala, česar ni mogla izpodsekati komunistična zarota na Slovenskem z vso silo navala sproščenih nagonov krovoločnih zločincev.

Zato je junij njihov mesec. Njihov in vseh tistih, ki so šli za našo resnico — Bog — Narod — Domovina — skozi mučeništvo že pred njimi. Že osem in štirideset let. In bo njihov skozi rodove, ki prihajajo. Večno. Ker je večer Bog Resnice, v katerega veruje mali slovenski narod.

Osem in štirideset let že žalujemo za njimi. Kako bi jih pozabili!

In glejte! — Vsako leto se naša žalost spreminja v večji ponos.

Bili so naša vojska. — Po mučeništvu so borci postali heroji. Za Boga, Narod, Domovino. — Sedaj imamo, kar je naši zgodovini manjkalo. Heroiko!

Imeli smo legendo. — Belobradi kralj Matjaž je s svojo vojsko spal pod goro Peco. Ko je bilo narodu najhuje, je Matjaževa vojska vstala. In je bila prevarana. — Sedaj spi ne samo pod Peco. Vse kotanje, vsi skriti koticiki dobre slovenske zemlje so je polni. — Legenda ni več legenda. Je resnica!

Nazarenčan je imel dvanajst apostolov. Po njih je zmagala Resnica Odrešenja, v katerega verujemo. — Mi imamo za vsakega apostola legijo herojev božjih. Dvanajst tisoč! Zakaj vsi so umrli z Bogom v čistih srcih. Za našo resnico slovenskega odrešenja.

Veliki svet je bil še v temi. Naši mrtvi heroji pa so že nosili plamenico časa, ki prihaja. Nič več ga ne zaustavi. — Mi imamo žarko luč, ki razsvetljuje narode sveta!

Resnično! — Naša žalost je naš ponos!

V zvestobi našim mrtvim bo svobodna domovina!

Večna slava slovenskim domobranskim herojem!

Pospravimo naš novi dom

„SLOVENSKA DRŽAVA“, januar-februar 1993

Republika Slovenija je zdaj mednarodno priznana država. 25. junija 1991 so se Slovencem izpolnile več kot tisočletne sanje o svoji državi. Zdaj so se čustva že toliko ohladila, da lahko trezno premislimo, kaj smo s tem pridobili in kakšne naloge nas čakajo. Imamo svojo državo, svoj dom, kako bomo v njem živeli pa je v veliki meri odvisno od nas samih.

Najprej si nikar ne delajmo utvar, da je z oklicanjem in priznanjem Slovenije delo opravljeno, in tudi ne, da nam bo katera druga država pomagala reševati slovenske probleme. Rešiti jih bo moral narod sam in sicer odločno, sicer se ne bo iztrgal iz diktature, ki danes še prav tako vlada po svojih zakonih, kot je prej. Ko ima katerakoli stranka ali vlada opravka s komunisti, je demokracija sama sebi grobar. Kdor hoče kaj spremeniti, mora biti vsaj tako odločen in priseben kot so komunisti; za mečkače in mevže v tej igri ni mesta. Preobrat na levo je najnovejši dokaz za to trditev, zadnje volitve pa so to jasno potrdile.

Narodu danes spet vladajo komunisti (spreobrnjeni?), ki so bili še leta 1989 skoro vsi kandidati za CK KPS ali KPJ. Od teh prenoviteljev ne pričakujemo demokracije! Ob razsulu rdečega imperija so se preoblekli, da so prevarali narod in svetovno javnost. Kot goreči „zagovorniki demokracije“ so se vrnili v Demos in od tam še naprej vladali, čeprav je bila vlada uradno v rokah demokratov. Prav zaradi njih Peterletova vlada ni mogla izpeljati kakšnih važnejših gospodarskih ali političnih reform. Začeli so kričati o nesposobnosti in neučinkovitosti vlade, niso pa priznali, da je bila tako jalova prav zaradi njih. Tudi niso upoštevali dejstva, da po 45. letih eksperimentiranja komunističnega sistema na račun naroda v dobrem letu ni bilo mogoče gospodarstva spet postaviti na trdna tla. Odprtim osebnim napadom na Peterleta so sledile nezaupnice njegovi vladi, dokler jim pri tretjem poskusu s Pučnikovo „pomočjo“ ni uspelo dobiti potrebne večine. Tako je slovenska partija s svojimi „prenovitelji“ od znotraj strmoglavila vlado in Slovenijo potisnila nazaj v stare kolesnice enoumja. Leva opozicija je z nekaj Judeži v demosovi koaliciji pod plaščem demokracije dobila večino in vrgla vlado.

ZAKAJ? KAKO JE BILO TO MOGOČE?

Partija je imela do najmanjše podrobnosti izdelan načrt, kako sestopiti iz vlade, pa še naprej vladati, predstavniki Demosa pa tega načrta niso videli.

Komunisti niso dali iz rok niti enega važnega položaja pa to demosome ljudi ni nič motilo. Od same velike sreče „nad enim grešnikom, ki se spokori“ (in teh je bilo lepo število), so jim obljubili, da jih za pretekla dejanja ne bodo klicali na odgovor. Zelo verjetno so jim to obljubo sugerirali „spokorjeni grešniki“, toda — to hlapčevstvo ne opravičuje nikogar. Pove samo to, da se še vedno najdejo ljudje, ki so za skledo laž pripravljene zamažati na obe očesi. Temu primerna je bila tudi pripomba enega teh „kmečkih veljakov“ na večerji v Torontu: „...in mi se bomo tega dogovora tudi držali.“ To je višek politične neumnosti, ki jasno odkriva, da se nakateri ljudje, ki se zdaj gredo velike in važne, od petdesetletne komunistične diktature niso ničesar naučili in da jim deset in deset tisočev žrtev nič ne pomeni.

Pa vendar je bilo tiste dni ob političnem prelomu precej znakov, na katere bi moral biti pozoren vsak, ki ni popolnoma slep. Poglejmo samo nekatere:

SPRAVA IN SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES (SSK)

Oboje je tako na las podobno OF in NOB, da mislečemu človeku že sami imeni vzameta zaupanje, da se bo iz tega izcimilo kaj poštenega in iskrenega. Vse štiri „iznajdbe“ so se spočele v partijskih glavah, različne so si samo po času in namenih, ki jih partija hoče z njimi doseči. Za OF in NOB že pol stoletja vemo, da sta velika laž in krinka, za katero je komunistična partija izvedla svojo boljševiško revolucijo.

Ko je bil narod razsekan med tri okupatorje in si je bolj želel svobode kot kruha, so oklicali svojo OF in NOB. Tej prevari jih je posebno v začetku mnogo nasledlo, ko so se je zavedeli, je bilo zanje prepozno.

Ko se je komunizem začel dušiti v svojih lastnih zločinih, so si zamislili spravo, ki naj odveže zločinov preteklosti in jim odpre vrata v Evropo. To „spravo“ so si zamišljali čisto po partijsko, spravo zaradi sprave, brez kakšnih vprašanj ali pogojev. Glavno vlogo je partija določila Spomenki Hribar, ki ljudem zna priti do srca in jih uspravati. Nalogo je dobro opravila in marsikdo ji je nasedel. Kaj bi ji ne, saj je spregovorila o drugi strani revolucije, o domobrancih, ki so tudi umrli za svojo domovino, zato jih je treba sprejeti kot del narodnega občestva. Tudi nam, preživelim, je odpirala vrata in nam ponujala roko.

Potem so se oglasili tudi drugi. Heroj Lado Ambrožič-Novljan vztraja na pozicijah iz leta 1941 in je proti vsakršni spravi. Zloglasni Bojan Polak-Stenjka je dal vedeti, da se ne bo spuščal na raven izdajalcev; po njegovem v Sloveniji ni šlo za nobeno revolucijo ali kontrarevolucijo. Tudi Zoran Polič se jezi, „zakaj nam vsiljujejo mnenje, da je bil NOB državljanska vojna“? (Borec, str. 683). Le kje so vsi ti reveži bili, da zdaj trdijo nekaj takega, ko pa so vodilni komunisti vseprek priznavali, da je šlo za revolucijo!

Čeprav s takimi zadržimi partiji ni mogoče debatirati, jih je treba spomniti na nekaj zelo bistvenih stvari:

Slovenski narod so naredili za „narod izdajalcev“ ravno komunisti s svojim NOB, ko so za izdajalca proglasili vsakega Slovenca, ki ni soglašal z metodami partije. S svojim terorjem so ustvarili vaše straže (sami so jih po boljševiškem vzorcu imenovali bela garda), da so jih potem lahko pobijali. Če pobijanje lastnih ljudi ni revolucija, potem res ne vem, kaj je! Takih „izdajalcev“ je VOS likvidirala najmanj 1500, še preden se jim je narod uprl, ne zato ker je hotel biti izdajalec, ampak iz strahu za golo življenje. Tako so resnični izdajalci slovenski komunisti, ki so začeli revolucijo za koristi partije in Sovjetske zveze, in proti svojemu narodu. Če razni heroji, komisarji in drugi vojvode revolucije res ne morejo nehati kričati o svojih idejnih naprotnikih kot izdajalcih, naj pogledajo okoli sebe, kaj je zadnji dve leti odkrila slovenska zemlja in se vprašajo: Ali je mogoče, da so bili vsi, ki so se uprli zverem, ki so bile zmožne tega pobijanja, res narodni izdajalci? Resnica je, da v Sloveniji toliko opevane in slavljene „osvobodilne borbe“ sploh ni bilo. V trenutku, ko je padel prvi strel na brata-Slovenca, je vse postalo izključno borba za oblast in zmago komunistične partije. Vse drugo je propagandna laž. In to laž hočejo zdaj pokriti z novo prevaro, ki so ji dali ime — sprava.

Protesti raznih „herojev“ so marsikomu odprli oči, zato so vabi na spravo nasledli le redki. Kljub temu je bilo treba spravo propagirati naprej, ker je bila ukazana od partije. Narod je romal v Kočevski Rog, v Teharje, na Podutik, v Krimsko jamo in drugam. Joj, kakšna „spravna pobožnost“! V Rogu je bilo nad 30 tisoč ljudi, z izjemo nekaj zastopnikov vlade sami sorodniki pomorjenih, ki so bili dolgih 45 let tudi sami pregajani in zaničevani. Sam predsednik Kučan je imel zelo zanimivo „pridigo“ (le kdo mu jo je napisal?), saj se je kar topil od svetopisemskih izrazov. Toda njegov besedni zaklad ni zmožal besede domobranci, čeprav je bilo vse posvečeno njihovemu spominu. „Tu smo se pobijali, tu so nas pobijali!“ je poudaril, ni pa znal reči: tu smo jih pobili, čeprav je stal na kraju, ki je obdan od znanih in še neznanih množičnih grobov. Zelo se je trudil, da bi to zločinsko pretoklost odrinil na skrajni rob pozabe, obenem pa je poudarjal prihodnost, ki bo svetla in pravična za vse. Seveda tudi ni manjkalo obljub za popravo storjenih „napak“, ampak na to je pozabil, še preden je odšel z odra, izpolnil pa še danes ni niti ene. Ko bi se tam našel en sam partizan, krvnik, morilec ali rabelj in rekel: Tu smo jih pobijali, žal mi je, ljudje odpustite! — bi napravil več kot nadškofov in Kučanov govor skupaj.

O, kako prav je rekel nadškof Šuštar: „Spravili smo se z mrtvimi, veliko težja bo sprava z živimi...“ Zares, mrtvi molče, se ne branijo, ne kličejo maščevanja... Na nas živih je, da domovina tem mrtvim vrne čast in priznanje za njihovo žrtev. To mora biti naša največja dolžnost in če te ne izpolnimo, nismo vredni, da smo ostali živi...

Zaradi medsebojne povezanosti in istih ciljev je prav, da si ponovno ogledamo tudi SSK. Kakšna čarodejna organizacija je to? Odgovor na to je težak, če ne naravnost nemogoč. Samohvale o kongresu je namreč veliko, kakšnih vidnih uspehov pa ni nikjer. Po vseh središčih, vključno Ljubljani, se pripravajo in izpodrivajo. Vse kaže na to, da z demokratizacijo slovenske zavesti Kongres izgublja pod seboj tla, ker — kaj nam je treba še enega podaljška starega režima.

Še najbolj pripravljeni so kongresniki nastopili v Torontu, Kanada. Brez programa ali kakšnih volitev so se predstavili kot pripravljalni odbor in nas začeli učiti, kdo je Slovenec. To so bili ljudje, ki so na slovensko skupnost gledali skozi jugoslovanska očala, večina pa je bila sploh skrita nekje v senci. Ze na tem prvem sestanku je bilo govora o „kristalno čistih“, ki naj bi edini imeli kvalifikacijo priti v odbor kongresa. S tem so si podrli vse, a vseeno rinejo naprej v upanju, da se bo nekaj že prišlo: članstva ni, uspehov tudi ne, dolga ostaja le vrsta društev, ki so pristopila h kongresu. Ko je treba izvesti kakšno akcijo, se to navadno zgodi pod drugo firmo in še koga, ki ni kristalno čist, se pritegne zraven, da stvar bolj vleče in se „potegne“ čim več ljudi. Na koncu navadno zvemo, da je večji del organiziral kongres, nezaželeni po tistem odpadejo, ker „kristalno čisti“ ne strpe zraven nikogar, ki bi jim utegnil gledati v dušo ali na prste. Tako gre igra za oblast naprej, zdaj seveda v imenu sprave in pod plaščem demokracije.

Zelo zanimiva je lista društev, ki sestavljajo kanadsko vejo SSK. Če jih podrobneje ogledamo, vidimo, da so to v glavnem razni tovariši in tovarišije, največ izven Toronta, ki že vseh 50 let ohranjajo maršala in njegovo revolucijo v slavnem spominu. Večina torontskih Slovencev teh ljudi ne pozna niti po imenu. Našim kongresnikom se je zdelo vredno, da vse te frakcije zberejo pod svojo streho, dočim so druge, ki smo vsa leta praktično ohranjali vero in slovensko zavest, enostavno ignorirali. To tudi pojasni, kdo je „kristalno čist“ in kaj to pomeni.

Bolj nevarno je pogosto poudarjanje, da so v kongresu tudi slovenske župnije. To je največ taktična poteza, ki tega ali onega le lahko pridobi, ker za Kranjce tudi v tujini še vedno drži: „Gospod so rekli“, in brez misli gredo v ogenj po kostanj za druge. Sicer pa bi bilo bolj na mestu, če bi namesto besed „slovenske župnije“ pisali „slovenski župniki“, ki se radi navdušujejo za nove ideje. Resnici na ljubo je treba priznati, da jih tudi politično ne motimo posebno, ko gre za koristi župnije, če smo le toliko dostojni, da ne govorimo o spominskem križu, domobrancih in predvsem ne o škofu Rožmanu. Kaj takega ne spada v njihovo službo. Imajo čas, žive za novi čas, sede na dobrostoječih župnijah (izgrajene največ od preživelih domobrancev v spomin na pobite domobrance), usodno pri vsem tem je, ker imajo zelo nesrečno roko in se vežejo na neprimerne ljudi. Smo pač ljudje in še bolj hlapi. Ko bi ne bili in bi vsaj včasih znali zahtevati tudi svoje pravice, bi verjetno tudi Slovenci že imeli svetnike, ne samo mučence, kot jih imamo zdaj.

V zvezi s kongresom je precej hvale o uspehih in opravljenem delu. Veliko tega je imaginarno, vidno samo navijačem, zato je treba propagandnega napihovanja. Resnica je, da naše skupnosti niso bile še nikoli tako idejno sprte kot zdaj, odkar je kongres začel mešati duhove. Poglejmo samo problem državljanstva in volitev, pri čemer so bili zraven. Resnica je, da nam je cela vrsta ljudi vsak po svoje razlagala razne paragrafe in pogoje, državljanstvo je bilo vrnjeno le peščici izseljencev, za volitve pa sploh nismo prišli v poštev, ker je sedanja levičarska vlada vse tako uredila, da je bilo za večino od nas prepozno.

So pa še druge stvari, o katerih se ne govori in ne piše, ki pa zelo zgovorno govore, kaj kongres v resnici je. Poglejmo samo nekatere:

1. Izjava šestorice bivših domobrancev o spravi (po načrtu stare partijske vlade), v kateri od preživelih domobrancev zahtevajo, da narod prosimo odpuščanja za svoje zločine... Za kakšne zločine neki? Zato ker se VOS-u in NOB nismo pustili pobiti že leta 1942 ali 1943 na Turjaku, in smo se raje uprli?

2. Žajdelov obisk. Povabili smo ga domobranci. V skoraj polni dvorani, čeprav v torek zvečer, nam je povedal marsikaj, kar nam dotedanji gostje iz Slovenije niso. Navzoči so bili tudi vodilni kongresniki, a pri debati nihče od njih ni zinil besede. Potem so se pa zagnali: sestanek, napad v časopisu, telefonski klici v Ljubljano in končno tudi žolčni izliv: „Pa kdo ga je povabil?“ — so vse izraz uradnega mišljenja voditeljev KSK. In kaj je Žajdelov greh? Povedal je resnico... (poznejši razvoj je pokazal, da je imel prav), govoril je o domobrancih in o grobovih... S tem je trčil ob svetost edino zveličavne kongresne misli, zato ni bil dobrodošel nekaterim ljudem, ki po mili volji lahko med nas vlačijo razne komisarje in visoke funkcionarje bivšega komunističnega režima, Žajdeli pa to pravico odrekajo.

3. Še več nam pove problem v zvezi z Resolucijo o domobrancih, ki je bila sprejeta na Ustavnem zasedanju SSK, 28. junija 1991 v Ljubljani, na dopolnilni seji SSK, dne 2. novembra 1991 v Celju pa razveljavljena. Izglasovana Resolucija se glasi:

V skrbi za pomiritev v slovenski družbi in spravo v narodnem občestvu, upoštevajoč nujnost, da mora biti vsem Slovencem vrnjena domovina z vsemi pravicami in častni, SSK verjame, da so slovenski domobranci izhajali iz domoljubnih nagibov, kolikor so se po vesti upirali revoluciji, ki je predstavljala prevrat temeljnih, osebnih in družbenih vrednot. Verjame, da sta bila njihov nagib in namen legitimna in je torej oznaka narodnega izdajstva krivična.

Ta Resolucija je bila izdelana in sprejeta po dolgem in napornem pogajanju. Zanimivo pri tem je, da sta se proti sprejemu pozneje oglasila (pod pretvezo, da ni bila izglasovana z zadostnim številom glasov) sodnik Franc Miklavčič, podpredsednik SKD (slovenski krščanski demokrati) in odbor KSK v Torontu (kongres). Društvo Tabor v Torontu je seji glavnega odbora SSK v Celovcu, dne 28. \29. februarja 1992 poslalo protest proti razveljavljanju že sprejete

resolucije, zato je bila razprava odložena. Po najnovejših poročilih bo Resolucija objavljena s pripombo, da je proti njej bila vložena pritožba (Miklavčičeva) češ, da ni bila pravilno sprejeta. Ni jasno, kaj bo iz tega nastalo, važno pa je, da vemo, s kom imamo opravka. Ne pozabimo: torontski odbor (KSK) ima domobrance še vedno za narodne izdajalce.

Kar opažamo med nami, je odsev dogajanja doma. Vse teče po vnaprej izdelanem načrtu, vodeno od enih in istih ljudi, ki hočejo s to novo prevaro skozi prehodni čas. Vse kaže, da je ta poskus že obsojen in razkrinkan prav zaradi pogrevanja starih laži in obtožb, izgovorov in splošnega sprenevedanja, kar pomeni zanikanje resnice.

Kar je tej burki še manjkalo, je pribila Spomenka Hribar s svojim bojnim klicem: Ustavite desnico! To je tista Spomenka, ki je nekaka duhovna mati sprave in kongresa. S tema dvema besedama je povedala, kaj od sprave in kongresa v resnici pričakuje. Ustavite desnico! je poziv na boj proti vsemu, kar ni v skladu s komunističnim naukom. To je boj proti veri, proti krščanski civilizaciji in izročilom, proti božjim in naravnim zakonom, skratka — boj vsemu, kar je lepega, plemenitega, človeškega in svetega. Doseči vse to, je bil tudi resnični cilj revolucije.

Ob tej veliki igri zadnjih nekaj let pa vsi dobro vemo, tudi tisti, ki tega ne priznajo, da je sporna točka OF in NOB, za katero je komunistična partija izvedla svojo krvavo revolucijo. Partija na eni, domobranstvo na drugi strani — to je tista boleča točka, iz katere izvira vse drugo. Samo o tem je treba spregovoriti in položiti na mizo vse karte. Prizadeti partnerji naj stopijo ob stran. Spregovori naj Resnica, samo Resnica. Ona naj pove: kdo je začel revolucijo, na čigav ukaz, v kakšen namen, za kakšno ceno?!

Vpraša naj žrtve o mučenju pred smrtjo: o odsekanih udih, iztaknjenih očeh, odrezanih jeziki, o pečenju na razbeljenih železnih ploščah...

Odloči naj, kdo nosi odgovornost za materialno in duhovno škodo, za gorje, trpljenje in potoke krvi? Ali res narod, ki je v skrbi za golo življenje prijel za puško in se branil, ali ne slovenski komunisti, ki so prisegli partiji in Stalinu?

Ugotovi naj, kaj je OF in NOB v resnici bila. Zakaj je bilo pobitih dvajsetkrat več Slovencev kot okupatorjevih vojakov, npr. na Turjaku, kjer so partizani skupaj z laško vojsko in njenim orožjem pobili vaške stražarje in to potem, ko so jim obljubili amnestijo? Kdo je torej sodeloval z okupatorjem? Ne bo odveč, če narod po petdesetih letih zve, zakaj do danes za vsa grozodejstva ni bil postavljen pred sodišče še noben fašist?

Po priznanju krivde naj dobi besedo Pravica, ki naj razsodi pravdo med brati in vsaki strani naloži kazen po njenih delih. Ne iz maščevanja, ampak zato, ker tako velik zločin ne sme ostati nekaznovan. Da pa bo narod res mogel očiščen in spremenjen stopiti v nov čas, mora počistiti z vsem, kar spominja na revolucijo, zato je treba:

— izbrisati mit o OF in NOB;

— podreti spomenike, ponovno pravilno napisati zgodovinske knjige, odpraviti privilegije in visoke partijske pokojnine, razveljaviti krivične obsodbe in sploh vse, kar spominja na tisti krvavi čas;

— postaviti spomenike za narod zaslužnim Slovincem;

— ukradeno lastnino vrniti zakonitim lastnikom;

— z važnih položajev v državni službi za določeno dobo odstavi vse vidnejše člane partije in vse, ki so se pregrešili proti sočlovcku;

— postaviti KPS izven zakona, ker stranka, ki je narodu povzročila toliko gorja in škode, mora biti totalno eliminirana, če hočemo kot narod sploh obstati;

— prekopati ostanke škofa Rožmana in generala Rupnika in ju dostojno pokopati v slovensko zemljo.

To je samo nekaj osnovnih zahtev, katere je treba izpolniti, če se res hočemo izvleči iz tega blata krivic in nasilja. K temu je poklican narod kot celota. Če pa narod ni zmožen temu zlu presekat korenin, potem ni pomoči, ker tudi demokracije ne bo znal živeti, zato ni vreden svobode in lepše bodočnosti ne bo nikoli dočakal.

Naj tej razpravi dodam še dve misli. Tudi tu bo proces težak, kakor povsod, kjer je treba pogubne materialistične dogme zamenjati s čim boljšim.

1. Iz nove slovenske ustave je treba črtati člen, ki dovoljuje splav. Naravnost ironično je, da predstavniki nove države Slovenije takoj ob njenem rojstvu uzakonijo tudi njeno smrt, ko skrunijo družino, ki bi morala biti poroštvo narodove bodočnosti. Nobena velika država si ne drzne kaj tako življenjsko bistvenega pisati v svojo ustavo. Tu in tam pod pritiskom za trenutne politične koristi kakšen podoben odlok res izsilijo, a povsod se to maščuje. In Slovenci, ki nas ni niti dva milijona, najpreživimo množični umor še nerojenih otrok! Kaj res ni bilo dovolj, da je partija v borbi za oblast iz našega rodu pobila skoro petdeset tisoč mladih življenj? Upam, da slovenske žene ne bodo nasedle nemoralnemu svetu, ampak se bodo tudi v bodoče za svoj narod žrtvovala kot matere in ga ohranjale pri življenju.

2. Vrnite Sloveniji Boga! Vrnite mu tistega Kristusa, ki ga je partija izganjala pol stoletja in je pobila skoro sto duhovnikov samo zato, ker so oznanjali Njega in njegov nauk. Kdor noče ali ne more verovati, naj ne veruje. Pustite pa, da vsi, ki hočejo, nemoteno v polnosti živijo svojo vero. Veliko lažje bo iti skozi tegobe življenja z vero in upanjem v dokončni cilj, kot pa slepo tavati v zmedbi obljub in laži, ki jih prinaša brezboštvo. Nikakor ni res, da je vera opij za ljudstvo in Cerkev sovražnik naroda. Prav vera je pripomogla, da je naš narod obstal 14 stoletij, ker mu je dajala upanje, da bo tudi težkih dni enkrat konec. Ravno zato je bilo treba ljudem vzeti vero, kmetom pa zemljo, ker jih je delala svobodne.

Tako sta bila ravno slovenski duhovnik in kmet tista, ki sta žrtvovala največ, a sta bila brez pravic. Partija je dobro opravila svoje uničevalno delo: podrla je dva stebra resničnega slovenstva. Nekdanjega duhovnika, ki se je

ves žrtvoval za druge, ni več. Tudi slovenskega kmeta ni več, ker je bil iztrgan z zemlje, na kateri je stal in iz nje črpal svojo rast, moč in zavest. Namesto teh so vstali novi Mikuži, tudi med nami so, iz kmeta so postali hlapci in sužnji. Ko se bodo tudi na tem področju popravile krivice preteklosti, bo lahko govoriti o pravičnejši slovenski bodočnosti.

Tudi to so bistvene prvine, ki so Slovenijo spremenile. Tu bo treba radikalnih sprememb, da bo narod spet našel svojo izgubljeno vest in zavest. Potem ne bo treba več kričati o spravi in se zbirati v kongres, ker si bomo brez tega znali pogledati v oči kot bratje in sestre Slovenci.

Stane Pleško

Sanjal sem, da sem predsednik Kučan

SLOVENEK - 15. decembra 1992

„Po končanih volitvah čutim dolžnost, da se vam zahvalim, spoštovani volilci. Posebno bi se rad zahvalil, vam dragi katoličani, na Slovenskem.

— Najprej bi rad izrekel zahvalo našim škofom, ki so svojim duhovnikom in vernikom dali zares korektna navodila za volitve.

— Veselim se predvsem dejstva, da se Cerkev bolj boji klerikalizma znotraj same sebe kakor pa mi vsi okoli in zunaj nje.

— Hvaležen sem najprej vam, **spoštovane stare matere in spoštovani očetje**. Nema lokrat se samo po vas živi in se prenaša na mlajše rodove krščanski etos. Prav vaši redni obiski nedeljskih maš in obrabljeni „molki“ med vašimi prsti so največji dokaz, da jemljete krščanstvo popolnoma zares. In vendar ste svoj glas zaupali meni. Hvala vam!

— Hvaležen sem vam, **katoličani z visoko, višjo in srednjo izobrazbo**. Med svojim študijem ste se udeleževali verskih srečanj, hodili na duhovne vaje in romanja, bili ste člani cerkvenih pevskih zborov in župnijskih svetov ter ključarji. Ti vaši glasovi mi pomenijo še posebno veliko. Zares, hvala vam!

— Zahvalil bi se rad vam, **spoštovani upokojenci**. Koliko vas je! Še naprej bom mislil na vas. Hvala vam za zaupanje.

— **Dragi kmet z zgaran roko**, od lendavskih ravnin do bohinjskih planin! Na miklavževo si pozabil na vse tegobe kmečkega človeka in življenje po drugi svetovni vojni. Hvala ti za tvoj glas!

— Zahvalil bi se rad **Mariborski škofiji**. Povabila me je na pomembne mejnike v okviru triletnega ciklusa Slomškovih proslav. Takrat sem že nekako intuitivno čutil, da sem še enkrat ogrel srca vernih Slovencev in Slovenk. Dodatno sem se še obrnil na verne Slovence s svojim časopisom **Predsednik**.

— Zelo sem vesel tako **korektnega sodelovanja s Cerkvijo na Slovenskem**. Srčno upam, da se bodo stvari v tej smeri začele odpirati tudi v ljubljanski

metropoliji. Na njenem ozemlju je živel naš veliki misijonar med Indijanci — Baraga.

— Mogoče bi se moral še kateri „plasti“ katoličanov zahvaliti za njihove glasove. Naj bo dovolj! Zavedam se, da brez vaših tako množičnih glasov ne bi mogel biti predsednik, dragi katoličani Cerkve na Slovenskem! Hvala vam. Še naprej in še bolj vaš —

Milan Kučan.“

Potem sem se zbudil...

Jože Hrastnik

(Seveda je ta prispevek ironija)

Porazen dokument o krivdi lažne NOB

V ilustriranem štirinajstdnevniku Zveze partizanskih borcev „Svobodna misel“, št. 22 z dne 27. novembra 1992, je dr. Milan Ževart pod naslovom „Trpljenje Slovencev je doseglo vrhunec“ (Ob 50-letnici najhujšega nasilja okupatorjev na Slovenskem) objavil grozljiv prispevek o tem, kaj je zaradi okupacije že itak neznosno trpeče slovensko ljudstvo še dodatno prestajalo samo zaradi zločinske revolucije, ki so jo pod perfidnim nazivom „Osvobodilne borbe“ komunisti spočeli ravno v teh strahotnih okoliščinah. — Zato prispevek, ki je sam zadosti jasen in zgovoren, ponatiskujemo dobesedno. Samo podčrtanja so naša. — Op. ured. TABORA.

Dne 14. avgusta je učiteljica Marica Trobej v Šoštanjju zapisala v svoj Dnevnik 1941-1945, ki šteje 24 zvezkov, stavek, ki smo ga uporabili za naslov tega članka: „Trpljenje Slovencev je doseglo vrhunec“. Že prej je 23. maja ob vedno novih in novih aretacijah in streljanjih udeležencev narodnoosvobodilnega boja točno napovedala, da bo še huje, in to takole: „Strašno, prestrašno, še huje bo.“ Ta žalostna napoved se je hitro uresničila. Dne 1. junija je v svojem Dnevniku potožila: „Kako vse to trga naše živce, utruja našo voljo, uničuje naše zdravje. Oh, le predolgo ne več, ker mi ne vzdržimo dalje, tako smo utrujeni od smrti.“ Strahoviti ukrepi okupatorjev v njihovem boju proti narodnoosvobodilnem gibanju so torej ustvarili težko vzdušje.

Oblike nasilja, s katerimi so okupatorji hoteli zaдушiti narodnoosvobodilni boj Slovencev v letu 1942, niso bile nekaj novega, okupator jih je uveljavil že 1941. leta. V letu 1942 pa se je nasilje okupatorjev silovito razmahnilo, zlasti še, če primerjamo število žrtev na strani osvobodilnega gibanja z obsegom tega gibanja v letu 1942. Marsikje je osvobodilno gibanje v tem letu utrpelo največ žrtev.

Ko govorimo o nasilju okupatorjev v zvezi z njihovimi ukrepi proti osvobodilni fronti, je treba znova povedati, da so se nasilni ukrepi proti Slovincem začeli takoj po začetku okupacije aprila 1941. Tedaj je šlo za ukrepe, ki niso bili povezani s slovenski uporništvom, ampak so bili načrtovani že pred napadom na Kraljevino Jugoslavijo ter so imeli za cilj uničenje slovenskega naroda kot etnične enote. Najprej in najostreje je za doseg tega cilja začel izvajati nasilje nemški okupator, ki si je aprila 1941 prilastil največji del slovenskega ozemlja, ki je bilo v okviru Jugoslavije, in to slovensko Štajersko, Gorenjsko, del južne Koroške, ki je po 1. svetovni vojni pripadel Jugoslaviji (Mežiška dolina, območje Dravograda in Jezersko), ter del Dolenjske. Vsi trije okupatorji — nemški, italijanski in madžarski — so imeli isti raznarodovalni cilj. Z najbolj krutimi metodami in v izredno kratkem času štirih do petih let je ta cilj hotel doseči nemški okupator. Nacisti so svoja ponemčevalna prizadevanja poimenovali z več izrazi: Umvolkung, Rückvolkung, Rückdeutschungsprozess. Zavedne Slovence so nacisti označili za tujerodne elemente, ki jih je treba odstraniti. Eden bistvenih ponemčevalnih ukrepov je bilo izganjanje Slovencev, ki je prizadelo največ ljudi na okupacijskem območju Spodnja Štajerska.

Tudi pri svojih ukrepih proti osvobodilnemu boju okupatorji niso pozabili na svoje raznarodovalne načrte. Nacisti so na domove ustreljenih in v koncentracijska taborišča odgnanih udeležencev narodnoosvobodilnega boja tam, kjer je bilo mogoče in dokler je bilo mogoče, naseljevali Nemce. Narodnoosvobodilni boj je zmanjšal obseg nasilja v zvezi z raznarodovanjem, preprečeval razne raznarodovalne ukrepe in v znatni meri uničil že dosežene rezultate raznarodovalnih prizadevanj. Okupatorji se v boju proti osvobodilnemu gibanju niso nikoli omejevali na vojaške operacije in običajne policijske akcije. Jasno jim je bilo, da na slovenskem ozemlju partizanske enote ne bi mogle delovati brez organiziranega zaledja oziroma brez povezave s prebivalstvom. To bistveno osnova uporništvu so skušali okupatorji razbiti z izredno ostrimi ukrepi, in to z množičnimi aretacijami, odgoni ljudi v konfinacijo, internacijo in koncentracijska taborišča, s skupinskimi in posameznimi usmrčitvami, s požiganjem domačij in naselij in še na druge načine. Med najbolj krute ukrepe okupatorjev v njihovem boju proti osvobodilnemu gibanju sodijo skupinske usmrčitve udeležencev osvobodilnega boja in ukrepi proti svojem usmrčenih in partizanov.

Že med vojno se je med ljudmi za tiste, ki jih je usmrtil nemški okupator in je njihovo smrt razglasil z lepaki, uveljavil naziv talci. Do tega poimenovanja ni prišlo brez razloga, saj so bile pri nacističnih ubijanjih prisotne prvine sistema talstva. O tem priča že to, da so bile usmrčitve takoj potem, ko so partizani izvedli kakšno akcijo, in to često v krajih, kjer je bila partizanska akcija izvedena. V glavnem pa velja, da je nemški okupator streljal ali obešal tiste, ki so imeli takšno ali drugačno povezavo z narodnoosvobodilnim gibanjem. Za uvrstitev med tiste, ki so bili usmrčeni, pa je bila

dovolj tudi enkratna in skromna podpora osvobodilnemu gibanju. V Ljubljanski pokrajini so bile v letu 1942 prvine talstva izrazite. Tudi mi uporabljamo naziv talci. Na okupatorjevih razglasih o skupinskih usmrtitvah na Štajerskem in Gorenjskem pogosto piše, da so bile usmrtitve izvršene zaradi povračila, maščevanja, osvete ali zaradi zadoščenja. Nacisti pa so na Štajerskem in Gorenjskem zanikali, da bi streljali talce. Trdili so, da so usmrtili le tiste, ki so bili povezani z uporniškimi gibanjem oziroma sovražnike nemške države.

Nemški okupator je pričel streljati talce kmalu po začetku uporniškega gibanja. Prvo streljanje je bilo 30. junija 1941. Tedaj so v gozdu Dobrava pri Brežicah ustrelili 9 članov krške uporniške skupine in učiteljico Ivanko Uranjek. Drugo streljanje na Štajerskem je bilo 10. avgusta 1941 v gozdu pri Miklavžu na Dravskem polju. Po tem streljanju je šef civilne uprave na Spodnjem Štajerskem 16. avgusta 1941 izdal odredbo, ki je napovedovala množično nasilje v boju proti osvobodilnemu gibanju. Ta odredba je med drugim določala smrtno kazen za tiste, ki bi se udeležili „oboroženega sestanka“, in za tiste, ki bi partizanom nudili bivališče, jih preskrbovali z živili ali jih na kakršenkoli način podpirali in bili z njimi v zvezi. Tudi tistim, ki partizanov ne bi prijavi, je odredba grozila z najhujšimi kaznimi. Smrtna kazen je bila določena tudi za tiste, ki bi imeli orožje kljub odredbi šefa civilne uprave z dne 17. maja 1941.

Na Spodnjem Štajerskem je nemški okupator od 30. junija 1941 do 3. aprila 1945 usmrtil 67 skupin talcev s tisoč petsto devetdesetimi talci. To niso bile vse usmrtitve, ampak le tiste, ki so bile objavljene z razglasi. Na razglasih tudi ni bilo imen tistih, ki jih je zaradi uporništva obsodilo kako sodišče. V letu 1941 je bilo na Spodnjem Štajerskem 12 streljanj, ustreljenih je bilo sto štiriinosemdeset ljudi, največ v oktobru in decembru.

Na Gorenjskem so prve štiri udeležence osvobodilnega boja ustrelili 2. avgusta 1941. Prvim streljanjem so sledile številne usmrtitve skupin in posameznikov. V letu 1941 je bilo na Gorenjskem največ talcev usmrčenih v avgustu. Okupatorjevi razglasi iz avgusta 1941 so objavili usmrtitev petdesetih oseb.

V dotodaj objavljeni literaturi najdemo različne podatke o številu usmrčenih talcev na Gorenjskem in v Mauthausnu. Po razpravi muzejskega svetovalca Franca Benedika „Talci na Gorenjskem“ (Loški razgledi 1978) navajamo, da je bilo od 2. avgusta 1941 do 17. aprila 1945 usmrčenih 1270 talcev. V tem številu je upoštevano tudi 49 talcev, ki so bili usmrčeni v taborišču Mauthausen. Na Gorenjskem so 1941. leta streljali tudi aretirane pripadnike uporniških skupin iz Mežiške doline in Dravograda. Na Gorenjskem je bil ustreljen tudi Janko Močilnik iz Žerjava v Mežiški dolini, ki so ga aretirali že 19. aprila 1941 in torej ni mogel sodelovati v osvobodilnem gibanju. V zvezi z usmrtitvami Korošcev na Gorenjskem moramo omeniti, da so nacisti v zadnjih dveh letih vojne usmrtili več skupin političnih jetnikov, ki so bili

zaprti v gestapovskih zaporih v Dravogradu. Streljali so jih med drugim v Črnečah, Spodnjem Viču in v Selovcu.

V primerjavi s Štajersko so na Gorenjskem usmrtili razmeroma malo žena in deklet. Prva je bila ustreljena 17. oktobra 1941. Sicer pa so po imenskem seznamu talcev, ki ga je objavil dr. Janez Gerčar (Begunje. Priča narodovega trpljenja, Ljubljana. 1969) nacisti na Gorenjskem usmrtili 11 žena in deklet.

V Ljubljanski pokrajini je oddelček vojaškega vojnega sodišča 2. italijanske armade konec leta 1941 obsodil na smrt 9 ujetih partizanov. Madžarski okupator je od julija 1941 naprej izvedel številne aretacije ljudi, ki so bili povezani z osvobodilnim gibanjem. Aretacijam je najprej sledil proces v Murski Soboti, kamor je konec oktobra 1941 prišlo naglo vojaško sodišče, ki je tri organizatorje upora obsodilo na smrt z obešanjem. Dva sta bila usmrčena.

Vse oblike nasilja nemškega in italijanskega okupatorja so se leta 1942 razmahnile. To trditev močno potrjujejo že podatki o usmrtitvah talcev in ukrepah proti njihovim svojcem.

Na Štajerskem so od 6. januarja do 4. novembra 1942 v Mariboru in Celju ustrelili 21 skupin talcev. V smrt so šle velike skupine. Na notranjem dvorišču sodnih zaporov v Mariboru sta bila ustreljena 502 talca, na dvorišču sodnih zaporov v Celju pa je bilo ustreljenih 364 talcev. V letu 1942 je torej nemški okupator na Štajerskem usmrtil 866 talcev, kar pomeni več kot polovico (54,5 odstotka) talcev, ki so bili usmrčeni v objavljenih usmrtitvah od 1941. do 1945. leta. Največ žrtev je padlo v juniju — 207. Na razglasu, ki je objavil streljanje 22. julija v Celju, je bilo prvič 100 imen, ustrelili pa so tedaj 143 talcev. Zato pa pri naslednjem streljanju 4. novembra ni bilo ustreljenih le 97 oseb, kot je navajal razglas, ampak eden več. V navedenih številih usmrčenih talcev so upoštevani le tisti, katerih imena so na razglasih, in tistih, ki so bili res usmrčeni. Od 82 žena in deklet, ki so jih nacisti ustrelili v objavljenih usmrtitvah na Štajerskem, so jih kar 78 ustrelili 1942. leta. Tri so bile ustreljene 1941, ena pa je bila ustreljena 1943. leta. Tudi ta podatek priča o silnem nasilju 1942. leta.

Tudi na Gorenjskem je bilo v letu 1942 najhujše. V tem letu je okupator usmrtil več kot tretjino talcev. Tako kot na Štajerskem je tudi na Gorenjskem padlo največ talcev v juliju. Na razglasu, ki je objavil streljanje konec julija, je 133 imen; torej le deset manj, kot je bilo ustreljenih 2. oktobra v Mariboru. Vendar tisti, katerih imena so na razglasu o usmrtitvah 133 talcev, niso bili ustreljeni istega dne in tudi ne v enem kraju. V enem dnevu in v enem kraju je bilo na Gorenjskem ustreljenih največ 50 talcev.

Postopek pri določanju političnih jetnikov za usmrtitev je bil na Gorenjskem vsaj formalno drugačen kot na Štajerskem. Na Štajerskem je prvo in verjetno tudi drugo streljanje ukazal neposredno šef civilne uprave. Nato pa je o tem, kdo bo usmrčen, na osnovi pooblastil, ki mu jih je dal šef civilne uprave, osebno odločal komandant varnostne policije in varnostne službe na Spodnjem Štajerskem. Pri takem postopku seveda ni bilo obsodbe, napisane so pa bile

odločbe o smrtni kazni. S tako odločbo je bil politični jetnik seznanjen neposredno pred usmrčitvijo. Postopek pri odrejanju jetnikov za usmrnitev so nacisti imenovali posebni postopek. Komandant varnostne policije in varnostne službe na Spodnjem Štajerskem Otto Lurker je v svoji okrožnici napisal, da so bila streljanja le varnostno policijski ukrepi, ki jih ni enačiti s sodbami. Od začetka 1943. leta naprej je dal svoje soglasje za usmrnitev višji vodja SS in policije v 18. vojaškem okrožju Ervin Rösener. Le-ta je potem, ko je postal konec septembra 1943 vodja operativnega štaba za uničevanje band v Ljubljani, dokončno odločal o usmrčitvah. Razglase o skupinskih usmrčitvah na Štajerskem pa je Rösener podpisoval od 21. maja 1942, prej jih je šef civilne uprave. Razglase o streljanjih na Gorenjskem je Rösener podpisoval že od konca 1941. leta.

Na Gorenjskem je šef civilne uprave konec julija 1941. leta ustanovil posebno sodišče, ki je omenjeno že na razglasih o prvih dveh streljanjih na Gorenjskem. Razglas o streljanju z dne 9. avgusta 1941 pa navedenega sodišča ne omenja. Na razglasu je navedeno le, da je bila ustrelitev desetih oseb maščevanje za smrt pripravnika varnostne policije. Na naslednjih razglasih oziroma lepakih za avgust 1941 je omenjeno sodišče ali osveta. Na razglasih iz leta 1941 posebno sodišče izrecno ni omenjeno. V začetku septembra 1944 je tudi šef civilne uprave na Spodnjem Štajerskem ustanovil posebno sodišče za politične kazenske zadeve. To sodišče pa ni obsodilo na smrt niti enega od tistih, ki so jih nacisti usmrtili v objavljenih skupinskih usmrčitvah. Na tem sodišču obsojeni so bili obglavljeni v Gradcu.

Spomladi 1942 je tudi italijanski okupator pričel streljati talce. Šlo je za maščevalne ukrepe. Prvo streljanje talcev je bilo v Radohovi vasi, kjer so 28. aprila ustrelili 6 talcev. Največ talcev je italijanski okupator ustrelil v maju — 83, in to večino v Ljubljani. Tudi že omenjeno vojaško sodišče je bilo najbolj dejavno v letu 1942. V tem letu je izreklo kar 60 smrtnih obsodb; v tem številu sta upoštevani tudi smrtni obsodbi dveh italijanskih vojakov. 38 smrtnih obsodb je bilo izvršenih. V primerjavi s številom usmrčenih talcev na Gorenjskem in Štajerskem je bilo v Ljubljanski pokrajini dosti manj usmrtilcev talcev, ki jih je okupator objavil z lepaki. Na lepakih ni bilo imen usmrtenih, ampak je bilo navedeno le število ustreljenih, omenjene pa so bile tudi partizanske akcije, ki so povzročile okupatorjeve maščevalne akcije oziroma ustrelitev talcev. Razglas o streljanju brez navedbe imen je bil objavljen tudi na Gorenjskem, in to o streljanju 9. avgusta 1941.

Nemški okupator je samo v Celju 1942. leta ustrelil več talcev, kot jih je italijanski v Ljubljanski pokrajini v letu 1942. Upoštevati pa je treba, da je italijanski okupator v letu 1942 pobil veliko ljudi, ne da bi to razglasil, in to v času svoje velike ofenzive proti partizanskim enotam od začetka julija do srede septembra 1942. Nasilje italijanskega okupatorja se je stopnjevalo potem, ko je Mussolini januarja 1942. poveril obrambo javnega reda in miru vojaškimi poveljstvom in ko so bile od konca maja 1942 glede obrambe

javnega reda in miru vojaškim poveljstvom podrejene tudi policijske formacije. Poveljnik 11. armadnega zbora v Ljubljani general Emilio Robotti je bil zelo krvoločn sovražnik Slovencev. Italijanske enote so v času omenjene ofenzive še zlasti na Notranjskem in v zahodnem delu Dolenjske neusmiljeno pobijale civilno prebivalstvo in partizane. Samo v Loški dolini so pobile več kot 150 ljudi. Fašistično sodišče za obrambo države v Rimu je junija 1942 obsodilo na smrt 9 partizanov, ki so jih ujeli na Primorskem. Obsojene so usmrtili v Rimu.

Nemški in italijanski okupator sta usmrtitve talcev objavljala s posebnimi razglasi. Z njimi sta hotela prestrašiti Slovence in jim zlomiti voljo do odpora. Šef civilne uprave na Spodnjem Štajerskem je 3. aprila 1942 obvestil deželne svetnike, ki so bili na čelu okupatorjevih okrožij, da so lepaki o usmrtitvah premalo razširjeni, in ukazal, da je treba za dosego zastrašilnega učinka razglase o usmrtitvah nalepiti v zadostnem številu in na primernih mestih. Nacistična obveščevalna služba je poizvedovala in poročala o tem, kako so razglasi ustreljenih, ki so bili v veliki večini rdeče barve, vplivali na prebivalstvo. O učinku razglasov so morali poročati tudi župani in organizacije Štajerske domovinske zveze.

Trupla usmrčenih v Mariboru in Celju ter 1941. leta usmrčenih v Šoštanju in Trbovljah so odpeljali v Gradec. Sicer pa so na Štajerskem talce pokopali na kraju usmrtitve ali na najbližjem pokopališču. V Gradec so odpeljali tudi trupla 54 talcev z Gorenjske, ki so bili ustreljeni v prvih skupinah talcev na Gorenjskem 1941. leta. Na osrednjem graškem pokopališču v Gradcu so trupla upepelili ali jih pokopali, kadar je bil krematorij preobremenjen. Na spomeniku, ki je bil odkrit na graškem pokopališču 1961. leta, je 1213 imen Slovencev. Med njimi je največ imen talcev. Na Gorenjskem so po prvih streljanjih največ talcev pokopali na vrtu graščine oziroma zaporov v Begunjah in v bližnji dolini Drage.

Že avgusta 1941 je vodja okupatorjevega celjskega okrožja Anton Dorfmeister ukazal orožništvu, naj tako aretirajo žene tistih, ki so šli v partizane ali v ilegalo, in jih preda gestapu. Leto 1942 je bil čas najhujših in najbolj množičnih ukrepov proti svojcem talcev in partizanov. Na Štajerskem je okupator začel s širšimi aretacijami svojcev spomladi 1942. Družine talcev in partizanov, ki so jih aretirali marca, so zbrali v taborišču v Rajhenburgu (danes Brestanica) in jih nato odpeljali v taborišče Volksdeutschemittelstelle (Vomi) v Straubing. Že pred aretacijsko akcijo marca 1942 so ob aretacijah sodelavcev osvobodilnega gibanja zajeli tudi številne svojce ustreljenih talcev in jih poslali v koncentracijska taborišča. Njihove otroke so zbrali v hiralnici v Medlogu in jih od tam prek taborišča Frohleiten pri Gradcu poslali v taborišča Vomi v Vaissmain. Kmalu po aretacijah marca 1942 so nacisti sklenili, da bodo svojcem talcev in partizanov pripravili še hujšo usodo.

Ko je Himmler konec junija 1942 zaradi razmaha osvobodilnega gibanja ukazal pomiriti Gorenjsko in Spodnjo Štajersko, je temu ukazu dodal še navodilo za izvedbo akcije, v katerem je bilo med drugim zapisano: „Načeloma

je treba moške tiste družine, ki je kriva, uničiti, ženske iz takih družin aretirati in jih odpeljati v koncentracijsko taborišče, otroke pa odstraniti iz njihove domovine in jih zbrati v kaki pokrajini starega rajha." Na Štajerskem je že sredi aprila 1942 vodja Štajerske domovinske zveze Franz Steindl naročil, da je treba z ustno propagando obvestiti prebivalstvo, da svojcev ustreljenih ne bodo več preseljevali v stari rajh, ampak jih bodo poslali v koncentracijska taborišča. Konec julija 1942 je bilo na sestanku pri šefu civilne uprave na Spodnjem Štajerskem sklenjeno, da bodo začeli z aretacijami v začetku avgusta. 31. julija pa je komandant varnostne policije in varnostne službe Lurker izdal smernice za akcijo, v kateri je bilo treba aretirati svojce ustreljenih, partizanov, padlih partizanov in tistih, ki so bili ustreljeni na begu. V prvih dneh avgusta so bile aretacije opravljene. Aretirane so zbrali v Celju, kjer so ločili otroke od staršev. Moške in ženske v starosti med 18. in 55. letom so poslali v koncentracijsko taborišče Auschwitz, kjer so večino na razne načine pobili. Starejše ljudi so poslali v taborišča na Bavarskem. Mlajše otroke, ki so pri rasnem pregledu dobili oceno I ali II, so dali v domove nacistične organizacije Lebensborn, kjer so jih lahko dobile nemške družine za posvojitev. Ostale otroke so poslali v druga taborišča. Za otroke, ki so jih odtrgali od staršev in so jih posvojile nemške družine, se je po vojni uveljavil naziv ukradeni otroci. Kar nekaj jih po vojni ni prišlo nazaj v svojo domovino.

Ko je na štabnem razgovoru nacističnih oblastnikov na Spodnjem Štajerskem 10. avgusta 1942 zastopnik komandanta varnostne policije in varnostne službe omenil, da nekateri svojci niso bili aretirani zaradi italijanskega, madžarskega in hrvaškega državljanstva ali zato, ker zaradi starosti ali bolezni niso bili sposobni za deportacijo, je štajerski vladni prezident dr. Müller-Haccius ugovarjal in zahteval, da je treba tudi bolne deportirati in da tuje državljanstvo ne bi smelo preprečiti aretacij. 14 dni kasneje je vladni prezident znova zahteval, da je treba odstraniti še tiste, ki jim je bilo zaradi starosti in bolezni prizanešeno. Aretacijska akcija proti svojcem v začetku avgusta 1942 je bila največja, aretacije svojcev pa so se nato nadaljevale ob naslednjih streljanjih od 15. avgusta 1942 do 10. marca 1943, v enem primeru pa še 1944. leta. Razglas o streljanju desetih talcev v Pišecah maja 1943 aretacij svojcev ustreljenih ne omenja več. Kasneje je predvsem zaradi neuspehov nemške prisilne mobilizacije znova prišlo do ukrepov proti svojcem sovražnikov države, in to še 1945. leta. Postopek z aretiranimi svojci pa je bil v začetku oktobra 1942 le manj krut.

Manj brutalno kot na Štajerskem je s svojci talcev in partizanov po njihovi aretaciji ravnal okupator na Gorenjskem. Tam namreč niso ločevali družinskih članov in so celotne družine odpeljali v taborišča Vomi. Pri aretacijah pa so na Gorenjskem v letih 1941-1944 zajeli veliko svojcev ustreljenih in partizanov. S transporti so odpeljali v Nemčijo 4185 svojcev; torej več kot so izgnali Slovencev iz Gorenjske 1941. leta. Jeseni leta 1942 so tudi na Primorskem fašisti pričeli z množičnimi aretacijami svojcev partizanov in jih pošiljali v

koncentracijska taborišča v srednjo Italijo.

Množične aretacije, vedno nove in nove usmrtitve talcev in kruti ukrepi proti njihovim svojcem in družinam partizanov ter drugi nasilni ukrepi — vse to ni moglo zadoščiti upornosti, je pa močno vplivalo na razpoloženje prebivalstva in ustvarjalo moreče vzdušje. To je razvidno tudi iz številnih virov iz 1942. leta. Naj to potrdimo z nekaterimi viri, ki govorijo o vplivu okupatorjevega nasilja na Štajerskem. Stiska je bila tako velika, da je že omenjena Trobejeva, ki so ji nacisti 1941. leta izgnali brata v Srbijo, 5. avgusta 1942 v dnevnik zapisala: „Srečni oni, ki so bili prvi izseljeni.“

Dobro obveščena, je Trobejeva po streljanjih julija in aretacijah svojcev talcev v začetku avgusta 1942 zapisala: „Strašno je vse potrto.“ Zapisala pa je tudi, da ljudje govorijo: „Bolje umreti kot tako živeti.“ V njenem dnevniku iz tistega časa pa beremo še tole: „Kmetje govorijo, ko gredo mimo plakatov (razglasov o streljanjih talcev — op. M. Z.), glejte, naši novi svetniki in mučeniki. Tudi oni so kot nekoč prvi kristjani dali svoje življenje, bili prvi nečloveško mučeni za svoje prepričanje, svojo vero in svoj jezik.“

Nacisti so v številnih primerih uničili cele družine. Kako hudo je bilo, pričajo tudi poslovilna pisma ustreljenih iz leta 1942. Gozdar Valter Muhovec iz Šoštanja, ki je bil ustreljen 2. oktobra 1942, ko je na en dan padlo največ talcev, je v pismu materi sporočil: „Mati, moja želja je, da živiš naprej, ne žalosti se, živi, kajti mnogo, mnogo nas je.“ Slavko Šoln iz Šoštanja, ki ni imel na svojem domu nikogar več, je svoje poslednje pismo poslal Ferdu Tajniku in je na začetku zapisal: „Ker nimam več nikogar drugega, pa napišem tebi poslednje vrstice v slovo.“ Šolnova mati, ki je preživela okupatorjevo ječo in taborišče, je 1974, zapisovalki pričevanj povedala tole: „Sedaj nisem več mama. Mama sem bila, ko sem še imela vse štiri sinove. Nemci so mi vse pobili in sedaj me samo še kličejo mama, a v resnici to nisem več. To me boli.“

V kroniki osnovne šole Velenje je upraviteljica te šole, vneta ponemčevalka slovenskih otrok, v poročilu za šolsko leto 1941-1942 zapisala stavek, ki pravi, da je okupatorjevo nasilje močno vplivalo na razpoloženje otrok. Navedla je podatke o aretacijah in usmrtitvah talcev iz šolskega okoliša spomladi 1942 in zapisala, da so aretacije in usmrtitve slabo vplivale na delo šole in da so bili otroci po teh dogodkih molčeči.

Okupator je imel aretacije svojcev ustreljenih in partizanov za važen ukrep v boju proti osvobodilnem gibanju. Skušal je ugotoviti, kako so te aretacije odmevale med prebivalstvom. Še zlasti po veliki aretacijski akciji v začetku avgusta 1942 so morali policijski, oblastni in politični organi poročati, kako so aretacije učinkovale na prebivalstvo. Tako je npr. zunanja izpostava komandanta varnostne policije in varnostne službe na Spodnjem Štajerskem v Preboldu 7. avgusta poročala, da so ljudje zelo potrti. Komendant varnostne policije in varnostne službe je tudi na osnovi poročil, ki jih je dobil, trdil, da so aretacije svojcev ustreljenih in partizanov, ki so bile izvedene na njegovem službenem območju, pokazale dober uspeh in da je ta ukrep mnoge odvrnil

od tega, da bi šli v gozdove. S tem v zvezi je treba omeniti, da je okupator ob uvedbi prisilne mobilizacije Slovencev 1942. leta pričakoval pobeg vojaških obveznikov v partizane. Tudi pokrajinsko vodstvo narodnoosvobodilnega boja za severno Slovenijo je ugotavljalo, da so okupatorjevi ukrepi proti svojcem ustreljenih in partizanov zelo učinkovito sredstvo in da pri vpoklicanih v nemško vojsko prevladuje stališče: če grem v nemško vojsko, bom padel sam, če grem v partizane, bo uničena vsa družina. Okupatorjevi ukrepi proti svojcem so 1942. leta res veliko pripomogli k uspehom nemške mobilizacije v tem letu. Ti uspehi pa zaradi kasnejših številnih pobegov iz nemške vojske niso bili trajni oziroma so bili močno zmanjšani.

Poleg množičnih streljanj in udarcev po svojcih ustreljenih in partizanov je okupator 1942. leta stopnjeval tudi druge načine nasilja. Zelo krut ukrep je bilo uničevanje vasi in naselij in pobijanje njihovih prebivalcev. Če upoštevamo območje pod nemško okupacijo, je bilo glede uničevanja naselij 1942. leta najhuje na Gorenjskem. Tam je okupator že septembra 1941 požgal dve vasi — Rašico in Zg. Gameljne, njene prebivalce pa izgnal na območje t.i. Neodvisne države Hrvaške. V letu 1942 je okupator na Gorenjskem najprej januarja uničil Dražgoše in tam pobil 42 moških, njihova trupla pa zmetal v ogenj. Julija in v začetku avgusta je nato uničil še 11 gorenjskih vasi in zaselkov ter postrelil njihove moške prebivalce. Pri tem je vključil tudi 15-letne mladeniče. Trupla pobitih je zmetal v ogenj, ostale prebivalce pa je okupator odpeljal v nemška taborišča. Tudi požige naselij in usmrtnitve moških v uničenih vaseh in naseljih so nacisti objavljali zaradi zastraševanja prebivalstva z razglasi. Tako je npr. objavil uničenje vasi Gradišče in Koreno julija 1942 in na razglasu navedel, da sta bili obe vasi z ognjem uničeni, prebivalstvo moškega spola nad 18 let ustreljeno, drugi prebivalci pa izgnani. Na nekaterih razglasih o uničenju vasi pa je bilo napisano, da so bile „Vasi zavrnanne z zemljo“.

Na Štajerskem nemški okupator takega nasilja v 1942. letu ni izvajal, požgal je le posamezne domačije. Tako je v Selcah v Slovenskih goricah julija 1941 opleni in zažgal Družovičevo domačijo, gospodarja Gregorja, njegovo ženo in hčerko so ustrelili 30. julija 1942 v Celju. Na Štajerskem je okupator na veliko požigal naselja v času svojih ofenzivnih akcij jeseni in konec leta 1944, največ na Kozjanskem in v Zgornji Savinjski dolini. V letu 1942 je tudi italijanski okupator požigal naselja. Že spomladi je požgal vasi Golo in Škrilje ter še nekaj zaselkov na območju Krima. Največ naselij pa je požgal v času svoje velike ofenzive poleti in jeseni 1942. Ob širjenju osvobodilnega gibanja v Slovenskem primorju so fašisti tudi tam 1942. leta pričeli požigati vasi in pobijati ljudi. Aprila so požgali tri vasi v Brkinih, v začetku junija pa šest zaselkov na območju Ilirske Bistrice. Pobili so 33 ljudi. Večino so postrelili, 5 so jih obesili. Dosti ljudi (462) odpeljali v internacijo. Julija in avgusta so požgali Podgrič, Lozice in Ustje pri Vipavi in pri tem pobili nekaj prebivalcev.

Ena najbolj množičnih oblik nasilja okupatorjev v njihovem boju proti

osvobodilnemu boju je mučenje ljudi v zaporih in izginjanje ljudi v konfinacijo, internacijo in uničevalna koncentracijska taborišča. Smrtni žetvi v zaslužjeni domovini je sledilo množično umiranje v taboriščih. Tiste, za katere je nacistični okupator menil, da so njegovi potencialni nasprotniki, in sodelavce osvobodilnega gibanja, ki so padli v roke gestapa, a niso bili uvrščeni med talce, je nemški okupator že leta 1941 pošiljal v koncentracijska taborišča. Italijanski okupator se je 1941. leta omejil na pošiljanje ljudi v konfinacijo. Leta 1942 je bilo tudi po obsegu aretacij in pošiljanja v taborišča zelo hudo. Nemški okupator je poleg svojcev ustreljenih in partizanov aretiral zelo veliko udeležencev osvobodilnega gibanja in jih poslal v razna taborišča. Veliko med njimi tudi v taborišča najtežje oziroma tretje stopnje, iz katerih se je vrnilo malo taboriščnikov. Februarja 1942 je začel okupator izvajati množične aretacije v Ljubljani in še v drugih krajih. Od konca februarja do konca decembra 1942 so bile v Ljubljani 4 množične racije, pri katerih so obravnavali nad štirideset tisoč ljudi in jih na stotine zaprli in nekaj tisoč odpeljali v koncentracijska taborišča v severno Italijo in v taborišče na otoku Rabu. V taborišče so poslali tudi nad tisoč častnikov in podčastnikov bivše jugoslovanske kraljevske vojske. Kot smo že omenili, je italijanski okupator v Ljubljanski pokrajini 1942. leta lovil ljudi na podeželju in jih pošiljal v taborišča. Nameraval je izgnati tudi vse slovensko prebivalstvo iz območij ob meji in ob železniški progi in tam naseliti Italijane, a tega ni mogel uresničiti. Kljub delnim raziskavam doslej še ni bilo mogoče ugotoviti natančnejšega števila ljudi, ki so jih okupatorji na Slovenskem aretirali in jih spravili v zapore ter poslali v razna taborišča. Vsekakor gre za veliko število ljudi. V italijanskih koncentracijskih taboriščih je bilo od 20 do 25 tisoč ljudi. V nacističnem zaporu v Begunjah na Gorenjskem je bilo npr. od 20. maja 1941 do 1. maja 1945 zaprtih 12.134 jetnikov; od teh so jih nad 5.000 poslali v taborišče. Doslej je pri nas izšlo pet zbornikov o nemških koncentracijskih taboriščih, in to o taboriščih Ravensbrück, Dachau, Auschwitz-Birkenau, Buchenwald in Dora. V teh zbornikih je gradivo, ki priča o trpljenju in umiranju Slovencev v nemških taboriščih. V pripravi je monografija „Slovenci v taborišču Mauthausen“. Veliko število jetnikov je bilo v okupatorjevih zaporih na Štajerskem. V literaturi najdemo podatke, da je bilo po približnih ocenah v Celju zaprtih 16.000 ljudi. Na Štajerskem pa je bilo še dosti zaporov. Zelo hudi so bili gestapovski zapori v Dravogradu. Potrebne bodo torej še nadaljnje raziskave o številu zapornikov, konfinirancev in internirancev. Če upoštevamo celotno slovensko ozemlje, je bilo nasilje okupatorjev v njihovem boju proti narodnoosvobodilnemu gibanju v velikem delu Slovenije v letu 1942 najhujše. To velja za Štajersko, Gorenjsko, Dolenjsko in Notranjsko ter Ljubljano. Na Koroškem, kjer se je osvobodilno gibanje pričelo znova širiti jeseni 1942, je bilo nasilje nacistov v boju proti osvobodilnemu gibanju hujše v letu 1941 in po letu 1942. So pa nacisti na Koroškem, severno od senžermenske meje, 14. aprila 1942, odgnali 186 slovenskih družin z njihovih

domov in nato večino prek taborišča v Žrelcu odpeljali v taborišča v Nemčiji. Ta ukrep pa je bil povezan z načrtom o ponemčenju Koroške in doseljevanju Nemcev.

V celoti torej velja, da so bili ukrepi okupatorjev proti narodnoosvobodilnemu gibanju v letu 1942 najbolj kruti, četudi je bilo okupatorjevo nasilje tudi v naslednjih letih vojne veliko. Na Štajerskem je prav v zadnjih mesecih vojne, in to od decembra 1944 naprej, ko se je močno povečal okupatorjev vojaški pritisk, dosegel svoj višek. Od decembra 1944 do konca aprila 1945 je okupator na Štajerskem objavil usmritev 18 skupin s 322 talci. 23. februarja 1945 so na Stranicah obesili 100 zajetih partizanov in drugih političnih jetnikov. V zadnjih mesecih vojne je bilo na Štajerskem največ neobjavljenih usmrtitev.

Razvoj po letu 1942 je pokazal, da je bila najboljša obramba proti okupatorjevim nasilnim ukrepom množičnost osvobodilnega gibanja. Nacistični okupator tam, kjer je osvobodilno gibanje postajalo množično, ni več mogel izvajati takih ukrepov proti svojcem „sovražnikov države“, kot jih je v 1942. letu. Če bi izvajal take ukrepe kot leta 1942, bi namreč moral na obsežnih območjih poslati v taborišča večino prebivalstva. Nemški vojak, ki je bil v času največjega razmaha osvobodilnega gibanja v postojanki na Štajerskem, je zapisal: „V teh hribih ni nobenega človeka, temveč samo banditi.“ Razmah osvobodilnega gibanja je torej otopil ost okupatorjevega nasilja. V času večjih okupatorjevih ofenzivnih akcij pa se je nasilje lahko zopet razmahnilo, a ni imelo več takih posledic kot 1942. leta, ko so osi na bojiščih še napredovale in še ni bilo videti konca vojne.

Pri hudem letu 1942 je treba upoštevati še to, da so številke, ki jih je okupatorjevo nasilje zajelo v tem letu, premenili v taboriščih po letu 1942. Prisilna mobilizacija Slovencev, ki jo je nemški okupator uvedel leta 1942, je tudi zahtevala dosti žrtev. Krepitev partizanske mobilizacije je število žrtev nemške mobilizacije močno zmanjšala. Leto 1942 je bilo hudo tudi zaradi doganjanj, do katerih je prišlo v Ljubljanski pokrajini.

Je poleg neposrednih strahotnih zločinov komunistov to dodatno trpljenje slovenskega ljudstva, ki ga brez komunistične revolucije ne bi bilo, le za sekundo kaj pripomoglo k osvoboditvi Slovenije? —

Odgovorijo naj si bralci sami, če se še spominjajo, da je tudi v izpraznjeno Ljubljano pricapljala ušiva partizanska drhal šele dan potem, ko so velike svetovne sile zdobile nemški vojni stroj na svetovnih frontah in so odgovorni slovenske domobrance brez odstavljenega generala Rupnika skupaj s poraženimi Nemci poslali v Vetrinje. —

Op. ured. TABORA.

Priča o dražgoški bitki

SLOVENEK - 1. februarja 1993

Spomini na dražgoško bitko 10. januarja leta 1942 so žalostni spomini na preteklost. Natanko pred dvajsetimi leti mi je o njej spregovoril partizan, ki je bil priča dogajanju na Dražgošah. S tresočim glasom mi je udeleženec te tako opevane bitke pripovedoval: „Te bitke sploh ni bilo. Partizanska izvidnica je bila v zaklonu za skalo nad Dražgošami. Tudi sam sem bil v tej izvidnici.

Prosil sem svoje tovariše, naj ne streljajo na nemško patroljo, ki je prihajala mimo. Pokosili so z rafali nemško patroljo, mene pa kot izdajalca privezali z rokami na hrbtu k bukvi. Že sem zagledal dolgo kolono nemške vojske, ki se je vila proti Dražgošam.

Po čudežnem naključju sem se rešil in se skril ter strahoma opazoval, kaj počenja Nemci. Partizanska izvidnica se je že zdavnaj razbežala. Ostali so stari ljudje in žene ter otroci. Vse so Nemci nagnali v šolo, nanosili slame, polili z bencinom in zažgali. Gorele so Dražgoše. Te opevane bitke pa sploh nikoli ni bilo.“

Tako je končal očividec tega dogodka in še pripomnil, da je kasneje zbežal na Koroško, sicer bi ga partizani ubili, ker se ni strinjal z njimi, da bi iz zasede ubili Nemce. Menil je namreč, da se bodo le-ti potem maščevali nad nedolžnimi domačini, kar se je tudi zgodilo.

In zakaj ni bil narejen film? Gotovo ne zato, ker ne bi bilo denarja. Kar si je partija zamislila, je tudi izpeljala. V govoru gospoda Kučana v Dražgošah nisem zasledil nič o žrtvah, ki so jih napodili v šolo, ki so jo zažgali.

Videti je, da je bila „ta zgodovinska bitka“ še ena izmed mnogih „zavoženih bitk“ partizanske taktike, v katerih je nedolžno ljudstvo trpelo tako zaradi Nemcev kot tudi zaradi partizanov.

Anton Štravs

Pokojnine oficirjev bivše JA

SLOVENEK - 9. februarja 1993

POZIV VLADI IN DRŽAVNEMU ZBORU:

V petek, 29. 1. 1993 sem bral v časniku Slovenec nekaj grozljivih podatkov o pokojninah privilegirancev oziroma pokojninah oficirjev bivše JA. Takih je bilo kar 121.551. Še vedno prejema 63.049 borcev penzijo, čeprav je ob koncu vojne štela vojska NOV približno 39.000 mož. Grozljivo je, da prejemajo posamezni oficirji do 99.810 tolarjev pokojnine. Vseh jugo-oficirjev naj bi bilo 4.962.

Največja grozljivka je, da je 728 tako imenovanih privilegiranih pokojnin.

Za vsakega doplača država 99.810 SIT. Nosilec spomenice je 565, najvišja pokojnina pa 172.513. Mislim, da je naravnost žaljivo za vse državljane Slovenije, predvsem pa za upokojene, ki so delali 40 ali 35 let, da se to dopušča. Pozivam tako vlado, kakor tudi predsedstvo državnega zbora, naj se te anomalije popravijo. Vsak naj prejme pokojnino po svojem vložnem delu in vplačilu v pokojninski sklad. Nenormalno je, da država dopušča izplačevanje tako imenovanih privilegiranih pokojnin bivšim oblastnikom za njihove „revolucionarne“ zasluge. Odvzame naj se pokojnina tudi vsem tistim, ki so do konca služili jugovojški. Ob tako bornih pokojninah, kot jih prejema delavci in kmetje, je to največja žalitev vseh državljanov. Vprašljivo je tudi število borcev. Vsi, ki smo nekoliko starejši, vemo po kakšnih kriterijih so se dodeljevale te pokojnine in pridobival status borca. Od končane vojne je minilo 48 let. Vemo tudi, koliko je bilo borcev NOV 9. 5. 1945. Ob vsesplošni krizi, ki pesti našo mlado državo, moramo narediti red tudi na tem področju. Višine najvišjih pokojnin so vprašljive. Še posebno za tiste, ki jih prejema na račun nekih priznanj. Mislim, da so voditelji strank poslanci državnega zbora. Predsedstvo zbora pa tisti naslov, ki bi moral narediti red. Pokojnina je pač kategorija, ki si jo vsak s svojim delom zasluži. Solidarni najbomo samo s tistimi, ki so bolni, invalidi ali pa tistimi, ki si v preteklem obdobju kljub trdemu delu niso zaslužili toliko, da bi imeli človeka vredno pokojnino, čeprav so delali 40 ali 35 let. To so pač posledice komunizma. Vsi smo bili zaposleni, a mnogi ne zaslužijo niti za normalno pokojnino. Čas je, da se vse to popravi. Najtudi privilegiranci okušajo, kako se živi z normalno pokojnino.

Alojz Drgoš,
Ljubljana

Izid postopka

V „TABORU“ št. 11-12 \ 199 na str. 275 smo objavili začetek postopka za oceno ustavnosti 13. a in 41. člena zakona o državljanstvu Republike Slovenije. Danes objavljamo izid tega postopka in okrajšano obrazložitev Ustavnega sodišča R. S. (Op. ur. Tabora)

REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Štev. : U - I - 69\92-30
Datum: 10\12-1992

ODLOČBA

Ustavno sodišče je na pobudo Petra Urbanca iz Ontarija, Kanada, in H. A.

Novaka iz Cross-Zimmerna, Nemčija, v postopku za oceno ustavnosti na seji dne 10\12-1992

o d l o č i l o :

Razveljavita se 41. in 13. a člen zakona o državljanstvu Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 1\91-I, 30\91-I in 38\92).

Razveljavitev začne učinkovati dne 1\6-1993 s pravnim učinkom po prvem in drugem odstavku 414. člena ustave iz leta 1974.

O b r a z l o ž i t e v

Ustavno sodišče je dne 1\10-1992 sklenilo, da začne postopek za oceno ustavnosti 13. a in 41. člena zakona o državljanstvu Republike Slovenije in v njem odloči, ali sta navedeni zakonski določbi glede pravne vezanosti upravnega organa pri odločanju po prostem preudarku v skladu z ustavo.

Dejstvo, da v izpodbijani določbi 41. člena zakona namen pooblastila za diskrecijsko odločanje o državljanstvu ni določen, ima še večjo težo zato, ker gre po tem členu pravzaprav za vračanje državljanstva tistim, ki jim je bilo državljanstvo odvzeto po zveznem zakonu iz leta 1946 iz razlogov, katerih sedanja Slovenija kot pravna država v svoji sedanji zakonodaji večinoma ne more obravnavati kot razloge, ki bi jih vsaj takrat bilo možno šteti za legitimne razloge, ki bi v skladu z doseženo stopnjo pravne civilizacije v državi s kakršnikoli političnim sistemom opravičevali odvzem državljanstva. Za tak razlog bi bilo možno šteti kvečjemu pripadnost „političnim organizacijam in vojašim formacijam, ki so bile v službi okupatorja“ ob dodatnem pogoju, da je prizadeti zapustil državo in živel v tujini (če se ne bi današnji zakonodajalec pri določanju današnjih posledic tega dejstva tudi med temi osebami odločil za ustrezno diferenciacijo, na primer za to, da bi vračanje državljanstva izključil samo pri tistih, za katere je bilo s pravnomočno sodbo ugotovljeno, da so storili vojni zločin) — saj tudi sedanji zakon o državljanstvu v 26. členu predvideva možnost odvzema državljanstva tistemu, ki „s svojim delom škoduje mednarodnim ali drugim interesom Republike Slovenije“, pri čemer se za tako delo po zakonu šteje tudi zgolj pripadnost „organizaciji, katere aktivnost meri na rušenje ustavnega reda“. Drugi razlogi — odklonitev od sovražnika ujetih oficirjev starojugoslovanske vojske, da bi se vrnili v domovino, ali celo samo pobeg iz države — vsekakor niso razlogi, ki bi po pravnih standardih civiliziranih držav lahko opravičevali odvzem državljanstva, še zlasti, ker je šlo za državo, katere tedanja oblast je po končani vojni izvedla množične poboje bivših vojaških in takratnih političnih

nasprotnikov, pravno nesprejemljive kazenske procese s smrtnimi kaznimi, nezakonite zaplembe premoženja, onemogočanje in likvidacijo političnih strank v nasprotju z lastnim pravnim redom itd., s čimer je povzročila pri prizadetih utemeljen strah za življenje v primeru bivanja v taki državi. Sedanji zakon o državljanstvu je očitno hotel omogočiti prizadetim vrnitev krivično odvzetega državljanstva. Pri tem bi moral bodisi določiti jasne zakonske pogoje, pod katerimi imajo prizadeti brez diskrecije pravico do vrnitve državljanstva, bodisi — in to le v primeru, če zakonska določitev vračanja krivično odvzetega državljanstva brez diskrecije iz utemeljenih razlogov res ne bi bila možna — v zakonu določiti namen, ki se ga morajo držati upravni organi, ko bi po prostem preudarku odločali o vračanju tako odvzetega državljanstva.

V skladu s prvim odstavkom 161. člena ustave je ustavno sodišče izpodbijano zakonsko določbo razveljavilo z odločilnim rokom, tako da razveljavitev začne učinkovati 1\6-1993.

Iz enakih oziroma analognih razlogov je ustavno sodišče razveljavilo (z odločilnim rokom) tudi izpodbijani 13. a člen o državljanstvu.

Kot „poseben primer izsiljevanja ali pritiska“ v smislu citirane zakonske določbe bi bilo namreč po mnenju ustavnega sodišča možno šteti pritisk, ki so ga splošno znane in že prejkratko omenjene okoliščine v takratni Jugoslaviji (popolna pravna negotovost vseh politično sumljivih oseb, vključno z življenjsko nevarnostjo; odstranjevanje političnih nasprotnikov s psevdolegalnimi postopki in z izmaličenimi pravnimi sredstvi; sistematično in brezobzirno izvajanje ustrahovanja prizadetih in podobnih represivnih ukrepov s strani tedanje politične oblasti in njenega državnega aparata ne samo na politične nasprotnike, ampak tudi na posamezne državne uradnike, posredno pa na celotno prebivalstvo — povzeto po knjigi Jere Vodušek-Starič: *Prevzem oblasti, Cankarjeva založba, Ljubljana 1992* in njeni razpravi: *Ozadje sodnih procesov v Sloveniji v prvem povojnem letu*, objavljeni v *Prispevkih za novejšo zgodovino XXXII - 1992*) pomenile za prizadete, da se niso upali vrniti v domovino ali da so iz nje pobegnili — kot posledica tega pobeга ali nevrnitve pa so bile potem po zakonu lahko izdane odločbe o odvzemu državljanstva. Ta način reševanja obravnavanega problema, če bodo pristojni organi ugotovili, da so zanj izpolnjeni vsi zakonski pogoji, bi lahko prišel v poštev tako za prizadete po 41. členu kot morda tudi za prizadete po 13. a členu zakona o državljanstvu, pri katerih je po presoji pristojnega organa prišlo do izgube državljanstva na krivičen, s pravnimi standardi civiliziranih držav nezdružljiv način oziroma s „posebnim primerom

izsiljevanja ali pritiska“ v smislu citirane določbe zakona o splošnem upravnem postopku.

Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 131. člena ustave in 7. člena ustavnega zakona za izvedbo ustave Republike Slovenije ob uporabi 2. alineje tretjega odstavka 25. člena zakona o postopku pred Ustavnim sodiščem SR Slovenije (Uradni list SRS, št. 39\74 in 28\76) na seji v naslednji sestavi: predsednik dr. Peter Jambreč in sodniki dr. Tone Jerovšek, mag. Matevž Krivic, mag. Janez Snoj, dr. Janez Šinkovec in dr. Lovro Šturm.

Predsednik
dr. Peter Jambreč

Žrtve druge svetovne vojne pri nas

Pod gornjim naslovom se je vršil v Ljubljani leta 1989, torej še pod „starim“ režimom čeprav že, ko se je tresel, poseben seminar, katerega potek je potem objavila revija BOREC, v številki XL\5-6, maj-junij 1989.

Med razpravo je bila nekajkrat omenjena naša „Bela knjiga“, pokazalo pa se je, da ljudje, ki so jo omenili niso razumeli njenega pravega namena, še manj pa okoliščin, v katerih je nastajala.

Zdi se nam potrebno, da najprej navedemo nekaj splošnih podatkov o ozadju nastanka Bele knjige, potem pa tudi odgovore na specifične pripombe in omembe na seminarju v Ljubljani.

I. Ko se je prvotna borčevska organizacija razšla in sta se pojavili dve podobni organizaciji, se je naša, to je ZDSPB TABOR odločila, da čimprej pripravi seznam žrtev komunistične revolucije v Sloveniji, vključno seznam vrnjenih in poklanih domobrancev. O tem se je v prvotni organizaciji govorilo od vsega začetka, toda zaradi težav in pomislekov, je bila stvar odlagana iz leta v leto. Z razčiščenjem pojmov, ko se je organizacija razšla, so te težave obenem s pomisleki, odpadle in zgodovinski referent TABORA se je takoj lotil dela.

Takoj na začetku je bilo tudi postavljeno, za nas povsem logično načelo, da bomo zbrali imena vseh Slovencev, ki so na en ali drug način izgubili življenja kot ŽRTVE KOMUNISTIČNE REVOLUCIJE. Ne torej kot zgolj žrtve

druge svetovne vojne. Težav pri zbiranju imen je bilo dovolj že na tem specifičnem področju, zato ni bilo niti misliti, da bi registrirali VSE žrtve druge svetovne vojne pri nas.

To osnovno načelo so na seminarju v Ljubljani spregledali, odnosno ga niso razumeli.

Delo je prevzel pokojni Zdravko Novak, ki je bil tudi sicer neuradni arhivar severno-ameriške slovenske emigracije. (Njegova bogata zbirka je zdaj v rimskem Sloveniku, kjer menda leži brez pravega haska.)

Novak sam je še v taborišču na Koroškem sodeloval pri sestavljanju seznama vrnjenih domobrancev. Že ta seznam pa ni bil popoln, ker je bil pripravljen po izvršeni predaji domobrancev in je precej imen izpadlo iz spomina že takrat. Seznam je bil izdelan v treh izvodih, toda v času, ko je Novak pripravljaj zamišljeno Belo knjigo, ga je zgodovinski referat TABORA zaman iskal praktično po vsem svetu. Obstajali so otipljivi dokazi, da je bil en izvod v samem Clevelandu, vendar so ljudje, ki bi morali vedeti za to, vztrajno zanikali, da bi kaj vedeli o njem. Pa to je drugo vprašanje.

TABOR se je zato odločil, da prične izdajati t. i. „Matica mrtvih“, v kateri bi bila objavljena imena žrtev komunistične revolucije iz posameznih obdobj: do maja 42, ko je odšla na teren prva proti-komunistična edinica; do septembra 43; do maja 45; po maju 45 (vrnjeni). „Matica mrtvih“ je bila tiskana v „žepnem formatu“, da bi jo tako ljudje lahko nosili s seboj, se s prijatelji in znanci pogovorili o teh imenih ter popravljene in dopolnjene podatke sporočili zgodovinskemu referatu, za končno izdajo „Bele knjige“. Knjižice so bile opremljene tudi z besedilom, ki je opisovalo posamezna obdobja in navajala glavne dogodke in incidente.

Zamisel je bila dobra, obnesla pa se ni. Prišlo je sicer nekaj popravkov in dodatnih podatkov, vendar ne v tolikšni meri, kot je urednik zbirke pričakoval. Ker se je medtem hitro približevala 25-letnica Vetrinjske tragedije, se je odbor odločil, da podatke, takšne, kakršni so, objavi v „Beli knjigi“, ki naj bi izšla junija 1970. Tako se je tudi zgodilo.

Novak je imena v glavnem razporedil po občinah, kakršne so obstajale pred vojno in med njo. Ni pa utegnil izdelati osrednje kartoteke, ki bi mu omogočila izločiti dvojne (ponekod celo trojne) vpise. Zgodilo se je namreč, da se je določeno ime pojavilo na „seznamu žrtev iz te in te vasi“, pa tudi na seznamu vrnjenih domobrancev. Tako sta bili zaradi odsotnosti osrednje kartoteke vključeni obe imeni, odnosno isto ime dvakrat.

Nekaj teh napak, obenem z novimi imeni, je bilo objavljenih v „Dopolnilu“ Bele knjige, ki je izšlo leta 1975.

Zgodovinski referat ZDSPB TABOR se je teh pomanjkljivosti zavedal, vendar je prevladalo prepričanje, da je točen, zanesljiv seznam po tolikih letih neuresničljiv, ker ni bilo na voljo nobenih virov, se pravi pisanih virov iz domovine in ker je originalni, prvi seznam iz koroških taborišč, slej ko prej ostal v rokah ljudi, ki so ga pridrževali.

Poleg tega je bilo jasno, da bi se dalo za vsako dvakratno vpisano ime, najti dve ali tri imena, ki NISO BILA VPISANA. Drugače povedano: osnovni namen BELEKNJIGE je bil nakazati resnično DIMENZIJO Vetrinjske tragedije, resnično TEŽO krivde komunistične partije in njene Osvobodilne fronte.

V času nastajanja Bele knjige, so v severni Ameriki takoimenovani „stari“ naseljenci, ki so bili naklonjeni Titovi Jugoslaviji, zavračali vse trditve „novih“ o dogodkih med revolucijo, češ da lažejo, ker imajo sami do komolcev krvave roke, oškropljene z bratsko krvjo. Bela knjiga naj bi dokazala resničnost naših trditev, ker bi moralo biti vsakomur jasno, da si svojih deset tisoč imen tudi slovenski „vojni zločinci“ niso mogli izmisliti.

Drugo osnovno načelo Bele knjige je torej bilo, naj dokažejo dimenzijo Vetrinjske tragedije. Tudi tega načela na seminarju v Ljubljani niso razumeli.

II. Dvajset let po razcepu prvotne organizacije nekdanjih protikomunističnih borcev, je takratni predsednik ZDSPB TABOR, pokojni inž. France Grum, obiskal slovenski Buenos Aires.

Spor med obema organizacijama je do takrat že izgubil svojo prvotno ostrino in zlasti v Argentini je bilo slišati pozive, naj se spet združita. V podporo tem pozivom se je med Grumovim obiskom v Buenos Airesu, naenkrat pojavil v koroških taboriščih sestavljeni seznam vrnjenih domobrancev, Grum ga je prinesel s seboj in zgodovinski referat Tabora se je odločil, da za 40-letnico Vetrinjske tragedije izda drugo izdajo Bele knjige, ki bi bila prirejena na osnovi nenadoma odkritega seznama iz koroških taborišč.

Ker je bila medtem sestavljena osrednja kartoteka, je bilo s tem omogočeno kontrolirati vsa „nova“ imena in jih primerjati z onimi v kartoteki, da ne bi spet prišlo do dvojnih vknjižb. Delo je bilo kljub temu zamudno, bilo pa je pravočasno opravljeno in druga izdaja je res izšla junija 1980.

Pri izločanju „dvojnih“ vknjižb se je pokazalo, da je šlo za očeta in sina z istim imenom, dostikrat tudi za bratranca z istim imenom. Zato se nekatere teh „dvojnih“ vknjižb ostale (nekatero pa so morda kljub tej kontroli obstale, čeprav so nepravilne).

Zgodovinski referat je bil prisiljen napraviti tudi druge specifične odločitve ob pripravljanju druge izdaje: tisk se je v severni Ameriki tako podražil, da ni bilo niti misliti na tiskarno. Zato je bila stvar izdelana na električnem pisalnem stroju, da bi bilo delo še bolj olajšano (in skrajšano) pa so bila imena navedena po abecednem redu s tem, da je bilo družinsko ime, priimek, omenjeno samo prvič, za ostale z istim priimkom, pa so bila navedena samo lastna imena, obenem z domačim krajem. Nekateri so to „telefonsko“ navajanje imen kritizirali, toda če pomislimo, da je vse to delo opravila ena sama oseba, nam postane jasno, koliko dela je bilo s tem prihranjenega.

Opuščen je bil tudi sistem navajanja po občinah, ker je bilo v prvi izdaji tudi na tem področju zagrešenih precej nerodnih napak, občine same pa so

bile na Slovenskem v 80-tih letih tako zelo spremenjene, da bi bilo ugotavljanje kam kdo spada, preveč zamudno.

Tudi pri drugi izdaji je veljalo načelo, da je treba predvsem pokazati na DIMENZIJO celotnega problema, ker je bil tudi „najdeni“ seznam izdelan „po spominu“ in ni do kraja zanesljiv.

Da je bilo to stališče pravilno, je potrdil nek obiskovalec iz Ljubljane, ki je, ko mu je bila Bela knjiga položena v roke, vzdiknil: „Kaj, vse te so pobili!?”

O prvi izdaji in drugi izdaji „Bele knjige“ bi torej lahko rekli naslednje:

Njen glavni namen je bil počastitev vseh Slovencev, ki so izgubili življenja po krivdi komunistične revolucije.

Pokazati dimenzijo teh izgub in s tem resničnost trditev, ki jih je ves čas ponavljala slovenska politična emigracija.

Kazalo bi pripomniti še, da vsebuje Bela knjiga IZKLJUČNO imena žrtev komunističnega divjanja in pa, da je bila sestavljena izključno na osnovi med ljudmi samimi zbranih podatkov, ker se — z izjemo v Buenos Airesu odkritega seznama — ni mogla naslanjati na kakršenkoli drug pisan, ali celo „znanstveni“ vir.

III. To zadnje namreč predstavlja dva glavna očitka, ki so ju iznesli na seminarju v Ljubljani, da je delo „neznanstveno“ in da omenja samo ENO vrsto žrtev druge svetovne vojne.

Seminar v Ljubljani je organizirala „Sekcija za sodobno zgodovino pri Zvezi zgodovinskih društev Slovenije“. Ta zveza še obstaja, torej je preživela „preobrat“ ob osamosvojitvi Slovenije.

Osnovna ugotovitev je bila, da se vsa dosedanja preučevanja žrtev druge svetovne vojne držijo načela, da gre pri tem za „dobre“ in „slabe“ žrtve, za „pozitivne“ in „negativne“ žrtve. To pa zavisi, na kateri strani ideološke pregrade stoji presojevalec: kar je za enega „pozitivno“, je za drugega negativno in obratno.

Očitek, da v tem greši tudi Bela knjiga, je neupravičen, ker je v njej jasno zapisano, da gre za „Belo knjigo slovenskega protikomunističnega upora“, torej za žrtve, ki so se uprle komunizmu in pri tem izgubile življenja.

Drug očitek s tem v zvezi pravi, da „skuša slovenska politična emigracija na podlagi številnih mrtvih slovenskega protikomunističnega upora, kot se imenujejo, dokazati, da pri nas ni šlo za narodnoosvobodilni boj, marveč za nekaj drugega, za državljansko vojno“.

To pa je stara zgodba. Odgovor je enostaven: naj Zveza zgodovinskih društev pač objavi seznam ali pa vsaj DOKUMENTIRANE podatke o izgubah italijanske in nemške vojske na slovenskih tleh, od aprila 41 do maja 45, pa se bo jasno videlo, ali so partizani „osvobajali“ narod, ali pa mu v resnici zadali strahoten udarec.

Drugo specifično vprašanje o beli knjigi je postavil Jože Dežman: zakaj v Beli knjigi ni imen tistih Slovencev, ki so padli kot nemški vojaki, „saj so se

borili na isti strani kot domobranci, „prisegli so istemu firerju, večinoma so padli v bojih s Sovjeti“.

Teh žrtev ni v beli knjigi, ker ta vsebuje podatke o SLOVENSKEM protikomunističnem uporu, med REVOLUCIJO na slovenskih tleh, medtem, ko so se mobiliziranci borili v sklopu neke tuje DRŽAVNE vojske proti vojski neke druge DRŽAVE.

Drug razlog je v dejstvu, da emigracija ni imela absolutno nobene možnosti, da bi ugotovila te žrtve, tudi če bi hotela. So pa ti ljudje brez dvoma žrtve NACIZMA in bi jih bilo potrebno nekje registrirati.

Dežman govori tudi o sedmih učencih meščanske šole na Jesenicah, ki so bili ubiti 29. novembra 1944, ko naj bi na tej šoli eksplodiral peklenški stroj. Dežman pravi dobesedno: „Vzroka za uvrstitev teh žrtev v belo knjigo ne vemo.“

Mi tudi ne, če so res notri. Uredništvo bi se vsekakor ustavilo ob teh imenih, če bi bilo jasno naznačeno, da gre za skupino OTROK, ubitih na isti dan. Vira tega podatka zdaj ne moremo več ugotoviti, po vsej verjetnosti pa so bila ta imena navedena pod oznako „Umorjeni civilisti“, brez označbe, da gre za otroke.

Druga skupina, ki jo omenja Dežman je „od blizu 90 ljudi, ki so jih partizani likvidirali v Bohinju, jih je v Beli knjigi omenjenih le šest, od blizu 900 domobrancev s tega območja, ki so jih vrnil iz Vetrinja, pa tudi bili vsi pobiti...“

To je vsekakor klasičen primer, kako se imena žrtev s časom izgubijo iz spomina živih: v Bohinju znaša ta primanjkljaj (po Dežmanovih podatkih) 84 ljudi. V Beli knjigi jih ni, ker jih nihče ni prijavil... Isto velja za vrnjene domobrance: če je bilo za koga dokazano, da je bil v Vetrinju in o njem vsa leta po vojni ni bilo glasu, je bilo več kot verjetno, da je bil ubit, čeprav je prav tako mogoče, da se je pač nekam skril ali živel pod drugim imenom... napaka, če je bila zagrešena, je torej razumljiva, nenamerna in zato opravičljiva.

Med opombami prispevku mag. Damjana Guština, pa najdemo nadvse zanimiv podatek: na osnovi podatkov zbranih po vojni obstajata dva dokumenta, ki bi ju kazalo preučiti pri ugotavljanju „naše“ vrste žrtev, namreč AS fond KUZOP, fasc 8\117, seznam zločincev, obsojenih po osvoboditvi, padlih in likvidiranih MED OKUPACIJO; in AS, fond KUZOP, fasc 11\140 seznam domobrancev. S primerjavo teh dokumentov z Belo knjigo in Seznamom domobrancev, ki ga je imela pri sebi prva skupina vrnjenec, bi bilo torej razmeroma lahko ugotoviti žrtve „naše“ strani.

Na seminarju v Ljubljani je sodelovala tudi Milica Strgar, ki se precej podrobno ukvarja s preučevanjem kulturnega delovanja politične emigracije o čemer je objavila nekaj člankov. V prispevku za ljubljanski seminar jo je zaneslo v ideološke vode. Uvodoma sicer ugotavlja, da je bilo delovanje slovenske emigracije bistveno drugačno od delovanja ustaške (hrvaške) in četniške (srbske) emigracije. Potem pa vsem trem pripisuje osnovno načelo:

Jugoslaviam esse delendam — Jugoslavijo je treba uničiti.

Po tem načelu, pravi, so se (emigranti) odzivali tudi na dogajanja po svetu: „Ko je ves pošteni svet trepetal za usodo Vietnama, so naši begunci slavili svoje padle vojake Združenih držav Amerike v Vietnamu, kot žrtve mednarodnega komunizma, kot narodne junake, ki so po svetu nadaljevali isti boj, ki so ga bili njihovi očetje začeli doma. Enako je bilo ob padlih na Koreji“...

V Vietnamu sta padla dva slovenska fanta, sinova emigrantskih staršev. Primerjava med dogodki v Sloveniji v vojnih letih in njuno smrtjo na bojišču v Vietnamu, je vendar naravna, toda o kakšnem „poveličanju“ ne more biti govora. Članke, v katerih sta bili omenjeni ti dve slovenski smrti, bi lahko prešteli na prste... in isto velja za Korejo, kjer je padel en sam Slovenec, član politične emigracije.

Strgarjeva v svojem prispevku navaja tudi načelno sprejemljivo razlago razcepa prvotne ZDSPB, vendar podrobnosti o tej razlagi na spadajo v okvir pričujočega sestavka. Belo knjigo omenja tudi Zdravko Klanjšček, ki je bil menda partizanski oficir. Mnenja je, da Bela knjiga, izdana v Clevelandu, „ni dobro zgodovinsko delo, čeprav je v njej najti tudi koristne podatke. Prej bi rekel, da je ta knjiga propagandno gradivo, da je to emigrantska politična literatura. Če jo analizirate, najdete v njej strahotne napake tudi pri dejstvih, ne samo izhodiščih, celo imena se ponavljajo itd....“ (Kar je za nekoga pozitivno, je za drugega negativno.)

Takega mnenja je tudi mag. Zdenko Cepič, ki opozarja udeležence, da „tistega z druge strani meje, iz Argentine in drugod, nočemo niti vedeti zanje, niti jih videti, niti jih strokovno presojeti...“ (potem omenja knjigo Stalinistična revolucija na Slovenskem) in nadaljuje: „...če tega ne vidimo ali nočemo videti, je to slabo tudi za naše zgodovino...“

Ta „dvojnost“ presojanja je lepo razvidna iz prispevka mag. Borisa Mlakarja. Mlakar piše: „V prvem obravnavanem obdobju (41-42) je na osvobojenem ozemlju kot tudi zunaj njega in „mimo“ njega med drugim prihajalo do velikih „deviacij“. Ker govorimo prav o žrtvah, naj to ilustriram s pismom Edvarda Kardelja Ivu Loli-Ribarju, sredi julija 1942, v katerem med drugim pravi, „da je druga grupa odredov samo na majhnem odseku likvidirala na mesec povprečno do 60 oseb.“ Mlakar navaja kot vir za ta citat: Tone Ferenc, Ljudska oblast na Slovenskem 1941-1945. Država v državi. Založba Borec, Partizanska knjiga, Ljubljana 1985, str. 359.

Umor povprečno 60-tih ljudi na mesec, predstavlja za Mlakarja „velike deviacije“ in nič več. Toda, gledano iz DANAŠNJE perspektive, ko so se politične strasti vendarle občutno, če ne do kraja, polegale, ali je ta oznaka res vzdržljiva? Ali ni s tem priznanjem „velikih deviacijah“ podan tudi človeško, pravno in moralno absolutno PREPRIČLJIV razlog za slovenski protikomunistični upor in s tem tudi za trditev, da so bile vse te žrtve POZITIVNE, DOBRE, pa tudi strahotno tragične? Nobeno svetovno mesto s še tako

strahotnim obsegom kriminala, ne zabeleži 60 umorov na mesec. In vsako, tudi najmanjše, ki pride v poštev, ima prav toliko ljudi kot CELOTNA Slovenija, ne le kot takratna „Ljubljanska pokrajina“.

Res je bil ta seminar opravljen že pred meseci in res se je od takrat marsikaj spremenilo, toda če pozabimo na medvojne likvidacije „kolaboracionistov in izdajalcev“ in se ustavimo samo ob živinskih likvidacijah vrnjenih, zvezanih in nagih domobrancev, potem je jasno, da si je partizanska vojska, obenem z vsem poveljniškim aparatom in vso organizacijsko strukturo Komunistične partije, zapravila ves moralni kapital, na katerega bi se lahko sklicevala z ozirom na svoje dokazane boje z okupatorjem.

Zgodovinski referat
TABOR ZSPB

O sprejemih in „poklicnih bojkoterjih“

Ker je urednik AD dr. Susel na nasvet Prijateljev Ameriške domovine, naj bi tudi mene povabil, da spet postanem dopisnik tega lista, kategorično odgovoril, da dokler bo on urednik, ne bo meni ničesar objavljalo, je zavedni in v skupnosti zelo aktivni primorski rojak ponudil, da bo spodnji dopis on zanesel v urad in urednika prosil, naj podpisanega ali nepodpisanega objavi. G. Susel se je baje hudo razjezil in objavo odklonil, potem pa dodal, da lahko dopis dostavi v odločitev g. Bonuttiju. Namesto, da bi dopis obtičal pri slednjem, ga je naš primorski prijatelj ohranil za vas in vam ga tu posredujemo.

Dr. Edi Gobec

V Ameriški domovini, slovenskem časopisu, čigar zvesti naročniki in podporniki smo že več desetletij, smo čitali v rubriki „IZ CLEVELANDA IN OKOLICE“, da je dr. Karel Bonutti zadnji petek (5. februarja) zvečer ob pomoči lokalnih rojakov in rojakinj priredil sprejem na konzulatu. Poročevalec piše, da se je sprejema udeležilo „več kot dvesto gostov“, med njimi veleposlanik Slovenije v Washingtonu dr. Ernest Petrič in bivši vice-konzul Miklavž Borštnik. Nikjer pa ni povedal, da sta to dolgoletna bivša jugoslovanska komunistična diplomata. Tudi je važno vedeti, da je domala vsa višja diplomatska mesta, z zelo redkimi res častnimi izjemami, natrpal z vodilnimi bivšimi komunisti takratni zunanji minister dr. Dimitrij Rupel —

sam dolgoletni bivši privilegirani komunist, ki je izdal in preoblečenim komunistom pomagal zrušiti demokratično koalicijo Demos in prvo slovensko demokratično vlado pod krščanskim demokratom prof. Lojzetom Peterletom. Rupel je tudi v Ameriki vkljub svojemu desetletnemu članstvu v komunistični partiji javno lagal, da sam ni bil nikdar komunist in je po raznih medijih natrosil ničkoliko laži, podtikanj in poniževanj na račun svojih nesomišljenikov v Sloveniji, na Koroškem in tudi o prvem demokratičnem zastopniku dr. Petru Millonigu v Washintonu in o zaslužnih slovenskih izseljencih v Clevelandu, kjer pa je bil poln hvale za g. Bonuttija. Le-ta mu je v Clevelandu nudil stanovanje in je zanj zbiral finančno pomoč. Celó v svoji najnovejši knjigi, „Skrivnost države“, Rupel pove, da je v Clevelandu „imel ob sebi dve dragi osebi: Karla Bonuttija in (komunističnega konzula) Matjaža Jančarja.“ Taka ozadja so seveda zelo važna za pravo presojanje položaja in položajev. Namesto stvarnega konteksta pa poročilu sledi le sarkastična pripomba, kakršnih je zadnja leta v tem našem za Slovence tako pomembnem listu vse preveč: „Sprejem so bojkotirali le naši poklicni bojkoterji.“ Skratka, vsi drugi, ki niso poklicni bojkoterji, so prihiteli ali prileteli na ta sprejem!

Fraza „poklicni bojkoterji“ je samo po sebi seveda povsem nesmiselna, saj nihče na svetu ne bi mogel živeti, če bi bil po poklicu bojkoter. Ima pa svoje mesto na ravni pristranskega poročanja kot sarkastična zbadljivka ali zafrkanca na račun vseh tistih, ki se ne strinjamo s poročevalcem in se nismo prišli poklonit novemu častnemu konzulu g. Bonuttiju. Po isti (ne)logiki bi nam poročevalcemoral očitati tudi, da smo pred leti podobno ali še bolj „bojkotirali“ proslavo 29. novembra, največjega jugoslovanskega (ne slovenskega!) komunističnega praznika, ki jo je z Bonuttijevo pomočjo priredil takratni komunistični konzul kar na Clevelandski državni univerzi — v posmeh vseh demokratičnim davkoplačevalcem, fakulteti in študentom, saj je bil to verjetno edini slučaj v vsej ameriški zgodovini, ko je ameriška vzgojna ustanova botrovala praznovanju komunističnega praznika v svojih, z našimi davki vzdrževanih prostorih. Skoraj gotov sem, da odgovorno vodstvo sploh ni vedelo, kako so komunisti in njih pomočniki grobo in zahrbtno zlorabljali ameriško svobodo in gostoljubnost! Bojkotirali smo tudi sprejem, ki ga je Bonutti na občini pomagal organizirati za največjo slovensko komunistko Vido Tomšič. Nič ne dvomimo, da bi prenekateri udeleženeec, ki je zaradi enostranskega poročanja ali prikrivanja resnice naivno in v dobri veri nasedel, ob polni pravočasni poučenosti gotovo bil skupaj z nami med pokončnimi in ponosnimi bojkoterji proslavljanj komunističnih praznikov in veličin — od 29. novembra, Vide Tomšič in Popita do Vajgla in Jančarja, ki se je še malo pred tako sramotnim zlomom komunizma in marksizma celo v Ameriški domovini pohvalil, da je prepričan marksist, torej pripadnik sistema, ki uči razredno sovraštvo, ki priznava zgolj materializem, ki gradi na laži, prevari, enoumju, cenzuri in manipulaciji medijev in brezobzirnem nasilju komunistične partije in skuša fizično in psihološko uničiti vsa verstva, vsako

politično in gospodarsko svobodo in vse tiste, ki mu niso slepo pokorni.

Veseli smo, da se nismo dali speljati na led, čeprav tudi skozi vsa ta leta ni manjkalo „opominov“, pozivov k udeležbi in zbadljivk. A poklicnega bojkoterstva smo bili obdolženi šele v zvezi s petkovim Bonuttijevim sprejemom na njegovem konzulatu. Ker je bilo skupaj z bivšimi komunističnimi voditelji in nepoučenimi Amerikanci vred vseh gostov na tem sprejemu po nepodpisanem poročilu kvečjemu nekaj nad 200 (če so jih prav šteli) in je samo v Clevelandu in okolici več desettisoč ameriških Slovencev, sledi, da nas je bilo več desettisoč med „poklicnimi bojkoterji“ — to pot seveda tudi ob proslavah jugoslovanskega komunističnega praznika in podobnih „podvigih“ rdeče diplomacije. Izgleda, da se nam je zgodilo nekaj takega kot tistemu potrpežljivemu slonu, ki mu je muha zlezla na glavo, potem pa ponosno razglasila, da je tako uspešna, da ima slona pod svojimi nogami!

Če že kdo hoče v tej deželi svobode nesomišljenike ali celo neudeležence omalovaževati in zbadati s frazo „poklicni bojkoterji“, potem bi seveda lahko po isti (ne)logiki trdili, da je tisti, ki ne hodi v cerkev, poklicni bojkoter župnij in kdo drugi, ki ga ni in ni na igrah Lilije, ali na slovenskih šolskih in drugih mladinskih prireditvah, med člani bratskih organizacij (takoj ko ne potrebuje več njihove pomoči), na žalnih proslavah za žrtve vojne in revolucije in drugih manifestacijah slovenstva, „poklicni bojkoter za življenje borečega se slovenstva,“ četudi hoče pod vsemi firmami in položaji govoriti v njegovem imenu in zlesti na glavo vsej skozi desetletja tako aktivni in požrtvovalni slovenski skupnosti. Ker takšno (ne)logiko in z njo obesek „poklicni bojkoterji“ odklanjamo zase, ju seveda tudi ne mislimo uporabljati proti tistim, ki skušajo okrepiti svojzelo vprašljivi in sporen položaj s podobnimi zbadljivkami in puhlicami. Prav pa je, da odločno enkrat za vselej pribijemo: „Enough is enough“ — vsaka mera je enkrat polna — tudi mera naše vse pohlevne potrpežljivosti!

IZ DRUŠTEV

Toronto. — V nedeljo, 26. februarja 1993, je pripravilo društvo TABOR - Toronto večer majorja Paul Barre-ja ob podelitvi spominske medalje ob priliki 125-letnice Kanade.

Vse od izida Tolstojevе knjige „Minister in pokoli“ je društvo TABOR v Torontu mislilo, kako bi majorju Paulu Barre-ju izkazalo svoje ogromno priznanje.

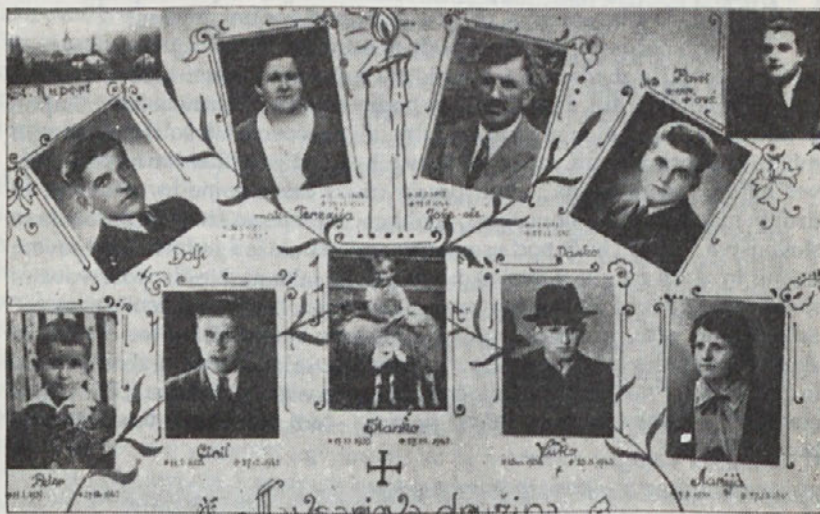
S posredovanjem federalnega poslanca Patricka Boyer-ja je uspelo, da je bila majorju Barre-ju podeljena SPOMINSKA MEDALJA ZA 125-LETNICO KANADE, ker je ob koncu 2. svetovne vojne v Evropi naredil osebno moralno odločitev in se uprl britanski vojaški odredbi za prisilno vrnitev beguncev in

s tem rešil življenje kakih 6.000 slovenskih civilistov.

Čestitamo majorju Barre-ju za zasluženost, čeprav pozno priznanje in se zahvaljujemo Mr. Patricku Boyer-ju, ki je to omogočil.

TABOR - Toronto

Čast in slava pobitim iz Mavsarjeve družine

27. decembra 1992. leta je preteklo petdeset let, odkar so komunisti umorili sedem članov Mavsarjeve družine v gradu Dob v Šent Rupertu na Dolenjskem. Umorili so mojega očeta, župana Jožeta, mojo mater Terezijo ter moje brate Darka, Cirila, Petra in Stanka ter mojo sestro Marijo. Pozneje so umorili še brate — Vilka 23. marca 1943, Dolfija 2. maja 1943 ter Pavleta junija 1945 po končani vojni v Kočevskem Rogu. Torej skupno deset članov iste družine. Pri življenju sva ostala brat Jožko, župnik in generalni vikar za Heleno, Montana, ZDA in jaz, Franci, ki živim v Clevelandu.

Odgovorni morilci naše pomorjene družine v glavnem še živijo. Umor prvih sedmih so izvršili: Fonzi Simončič, ki je že umrl; Milan Tominc, upokojeni polkovnik petnajste divizije, ki še živi; T. Zgone, višji partizanski oficir Vasja, živi v domu za starce v Ljubljani in Mikec iz šentrupertske fare.

Vsi ti kriminalci dobivajo visoko pokojnino. Današnjim oblastem je vse to poznano, toda ker izvajajo oblast še vedno ljudje iz stare garde (komunisti), se zločincem nič ne zgodi.

Predno so pomorili sedem članov Mavsarjeve družine, je prišel v grad Dob enonogi invalid, poznani komunist Jerman, ki je zahteval, da se vsa družina pomori, kar se je tudi zgodilo. Za to delo je Jerman bil nagrajen po vojni: dobil je naše posestvo, kjer smo mi poprej živeli. Mojo teto je iz hiše izselil in se sam vselil. Drugo posestvo je dobila mati zločince Fonzeta Simončiča — Ljudmila. Takoj je prodala dvojni kozolec, en vinograd in izsekala en gozd. S tem denarjem si je sezidala novo hišo.

Preko moje odvetnice sem zahteval vrnitev obeh posestev, a vse zaman. Osebno sem sam šel na demokratično oblast, pa so mi rekli, da bomo dobili neko odškodnino.

Komunisti so nam pobili družino in zaplenili vso našo posest. Dokler pa bodo sedanji oblastniki na krmilu, se ta zadeva verjetno ne bo rešila.

Ob petdesetletnici poboja naše nedolžne družine jim daje vso čast.

Preživeli brat in sin Franci Mavsar

VINCENC UDOVČ, Ljubljana

Mali Šmaren — 1942

Mali Šmaren (8. septembra 1942) je bil zelo lep dan, kot se za september spodobi. Takrat se je ta dan še spoštoval kot dela prosti dan — praznik. Spričo tega so navedenega dne nekateri ljudje fare Dobrnič izkoristili za krajše izlete, tako mladi kot stari, kljub negotovemu času, ki je tistikrat bil že zelo prisoten. Dobrniška dolina je bila takrat že nekaj mesecev „Osvobojeno ozemlje“. Zavaljo tega so večkrat vpadli Italijani iz Trebnjega in običajno povzročili kakšne nevšečnosti... Prav tako so v tem kraju povzročali nevšečnosti ljudem partizani, ki so ga imeli nenehno pod kontrolo in so pritisk neprestano stopnjevali. Grozili so z „Matildo“ in podobnim. Da se niso šalili, smo se lahko prepričali že v teku poletja, ko so zverinsko pokončali Jožefa Egra (3. julija), ki je prišel iz Ljubljane nakupovat hrano za Baragovo semenišče, kjer je bil nabavni referent pri ekonomu g. Markešu v Kremenjeku. Že pred tem so pa pobili (18. junija) Feliksa Bestra, Franciško Jenič, Franca Jenič, Ano Kaplan in še nekatere neznane. Spričo navedenega je prevladovalo med ljudmi (tega kraja) mnogo negotovosti in razočaranj hkrati.

Kljub resnosti časa se je tega dne zbralo kar nekaj mož in fantov, pa tudi ženske so bile vmes, na lepi izletniški točki Kozjek, kjer je bila nekoč graščina (Jurij Kozjek), od koder je lep razgled na okolico. Tam so družno modrovali

in ugotovili, da so enako nevarni tako Italijani kot partizani. Nič dobrega si niso obetali. Italijanom sploh niso bili naklonjeni. Partizanom tudi ne več, ker so jih ti v mnogočem bridko razočarali. Enotni so si bili v tem, da „jezik za zobé“ in nebogljeno čakati, kaj bo prinesel čas. Ob slovesu so si rekli: „Ja, od danes do jutri smo.“

Nobeden od teh pa ni (globoko sem prepričan) tega izreka tako resno vzela, kot je v resnici bil, saj je nekaj od teh bilo že čez nekaj ur pobitih. To so bili: Anton Novak (oče), Anton Novak (sin), Jože Sirk, Lovrenc Trunkel in Franc Udovč. Še več bi jih bilo, a so trije Novakovi uspeli uiti.

Isti večer namreč, ko se je ta družina poslavljal, je nekatere izmed teh (gori navedenih) že čakala skupina 8 partizanov, skrita pod vasjo Roženpil, da jih pokonča. Čakali so pozno v noč, da bi bili bolj gotovo vsi že doma. Spričo tega so pričeli s svojim dejanjem po polnoči, že 9. septembra.

Najprej so obkolili Novakovo hišo (po domače Kojamčevo) na Roženpilu in potrkali na vrata hoteč, da jim odprejo. Odpreti jim je šel oče. Že na pragu so ga ustrelili in planili v notranjost. Med tem časom so tudi sinovi (Janez, Tone, Jože in Lojze) uspeli skočiti skozi okna in so zbežali po vrtu. Tu je bil težko ranjen Tone in je obležal. Ranjen je bil tudi Jože, vendar ne toliko, da ne bi mogel uteči. Brez prask sta jo odnesla najstarejši Janez in najmlajši Lojze. Spričo pobega treh od petih Kojamčeve družine, so se partizani maščevali nad ranjenim Tonetom, ki je po pripovedovanju sosedov močno kričal. Zatem so ponovno planili v hišo, kjer so našli hčerko Johano. Mati jim je bila že prej umrla. Močno so ji grozili in topli, toda je niso umorili.

Naj nekoliko bolj opišem Kojamčevo družino. Bili so krščanska in najmočnejše gospodarsko stoječa družina v vasi. Oče je prinesel iz I. svetovne vojne nekaj „svitlih cesarjevih“ odlikovanj. Družina je štela 7 ljudi. Bilo je pet otrok, štiri fantje in hčer. Mati jim je že v rani mladosti umrla. Zavoljo tega je morala hči Johana že zelo mlada okusiti vse breme tolikšne družine in kmetij. Kljub izgubi matere so postali sinovi vitalni fantje, veseli in korajžni. Pravi ponos očetu in hiši. Starejša dva (Janez in Tone) sta aktivno sodelovala pri „Fantovskem odseku“ v Dobrničju. Vojaštvo sta že odslužila. Mlajša dva sta bila tik na tem, da gresta tudi kmalu k vojakom. Uživali so ugled tako v vasi kot v širši okolici, ker so bili med prvimi v umnem kmetovanju. Tako jih je doletela vojna. Kot mnoge druge je tudi nje prizadela. Z letom 1942 je krivulja sreče pričela padati. Tedaj sta bila pokončana oče in sin Tone. Kmalu za tem sta morala Janez in Jože k Vaškim stražam, ker jima ni bilo varno biti doma. Prav tako Lojze ni mogel več ostati doma. Zavoljo tega je šel pod varstvo in očasno pomagal sestri doma na kmetiji. Partizani so pogosto obiskovali doma živečo Johano in ji jemali hrano (žito in živino). Dostikrat so ji za silo pomagali sosedje, da je preživela. Leta 1943 po italijanski kapitulaciji je bil primoran še Lojze iti pod orožje. Vsi trije so postali domobranci. Sestra je ostala doma in sama za vsa dela. Deloma so ji pomagali vaščani, ki so bili

bodisi premladi ali prestari za orožje. Vendar tragedije te družine še zdaleč ni konec. Leta 1944 je bil kot prvi ranjen Janez. Služil je v 7. posadni četi na Rakeku in je v pomladi sodeloval v ofenzivi na tamkajšno mogočno Slivnico, kjer jo je izkupil. Sredi jeseni je bil ranjen Lojze. Ta je bil po končanih vežbah poslan v Rupnikov udarni bataljon, prav tako na Rakek. V tej enoti je hrabro branil ponos svoje družine in domobranske vojske nasploh. Močno se je zavedal svojega poslanstva protikomunističnega borca — za Boga — Narod — Domovino! Užival je spoštovanje soborcev. Leta 1945 ob koncu vojne je pri preboju v bitki na Dravi padel z mnogimi soborci pri Borovljah v silovitem naskoku prsa na prsi. V Borovljah je tudi pokopan z ostalimi. Janez in Jože (ta je služil domobranstvo nekje na Dolenjskem) sta bila vrnjena iz Vetrinja in pokončana. Ostala je samo še sestra Johana. Tejsa po vojni zaplenili skoraj vso kmetijo. Tedaj je obupala. Nenadno je odšla od doma in uspela priti čez mejo ter se zateči „čez lužo“. Epilog Kojamčeve družine je v tem, kar je tudi poanta tega članka, da je izbrisana, da je ni več. Kot da je nikdar ni bilo. Postala je pozaba nekega krutega časa. Tudi hišo je načel zob časa v taki meri, da je uničena. Danes stoji tam samo še gmota zidu, ki kot skrušena — nema starka spominja na neko zgodovino... Tudi križ več ne stoji ob hišnih durih. Bil je lesen in je tudi tega zob časa povsem uničil. Skratka, ni ničesar več, kar bi spominjalo, da se je tam nekdanj nekaj strašnega dogodilo. Tudi žive priče skoraj ni več, ki bi bila v stanju navedeni primer opisati. Verjetno je, da bo šel ta primer mimo pisane zgodovine.

Da se povrnem nazaj na tisto strašno noč. Ko je skupina partizanov spoznala, da je pri Kojamčevih opravila, kakor pač je, ubežali so jim trije, je na drugi strani vasi zažgala hišo s poslopjem. To je opazil nič hudega sluteč Lovrenc Trunkel, ki je šel gasit in klicati na pomoč. Toda zjutraj so ga našli ustreljenega ob pogorišču. S tem so partizani na Roženpilu opravili tisto noč. Za tem so se napotili v bližnja Selca, kjer so zajeli Jožeta Sirka. Njegova žena je prosila za milost, vendar ni uspela kljub temu, da je imela brata v partizanih, ki je bil tudi predvojni komunist. Ta isti je bil po vojni mnogo let šef UDV v Trebnjem in je že pokojni. Nikakor ni mogla sestra komunista-partizana rešiti moža. Celo obratno. Malo je manjkalo, da niso (spricho obrambe moža) odpeljali še njo. So pa odpeljali zvezanega moža in ga pod Babno goro ustrelili. To je bila že četrta žrtev tisto noč. Ne pa sedma, kot je bilo predvideno.

Pijani krvi in zločinskih dejanj, so se partizani nato napotili še po eno žrtev. Odšli so malo dalje proti samemu Dobrničju in zajeli in zvezali na hrbtu Franca Udovča in ga odpeljali. Po desetih urah so ga ustrelili. To je posebna zgodba, o kateri morda kdaj drugič.

Lahko zaključim, da je bil Mali Šmaren 1942 in naslednji dan odločilni oz. prelomni trenutek za dobrniško faro. Namreč zavoljo tolikih hkratnih pobojev je bila na pogrebu navedenih ogromna množica ljudi, ki je glasno negodovala napram partizanom in apelirala na samoobrambo. Dovolj jim je bilo čakanja

boljših časov. Sklenili so, da se morajo ustrežni moški takoj zavarovati. Posledica tega je bila, da je že v nekaj tednih bila organizirana postojanka Vaške straže. Ta hip so tudi ljudje na domovih (mladi, stari, ženske) povsem obrnili hrbet komunističnim partizanom in jih pričeli prezirati. To se je odrazilo tudi s tem, da jim niso marali več dajati prehrane. Zaradi tega so partizani pričeli to jemati s silo, kar je vedno sprožalo konfliktno situacije in razkol.

Z ozirom na gornje in še marsikaj... je bilo odločilno, da je dobrniška fara prispevala okoli 400 domobrancev, od katerih je bilo (tako ali drugače) pobitih blizu 300. Ostali so razkropljeni po svetu in nekaj doma, ki jih je kot skrivače rešila takratna amnestija.

NAŠI MRTVI

+ Jože Jereb

Jože Jereb je bil rojen 30. marca 1919 v Polhovem Gradcu blizu Dobrove. Kot toliko drugih je tudi Jože moral skozi grozote vojne in revolucije. Že zgodaj spomladi 1942 so po gozdovih začeli šariti prvi partizani. Tu in tam so na Italijane spustili kak strel, v glavnem pa so grozili, ropali, mobilizirali domače ljudi in tudi že koga ubili. Konec maja so pri Hrastenicah napadli laško kolono. Posledica tega je bila racija vseh moških tudi v Polhovem Gradcu. Pobrli so 80 civilistov, od teh so jih 13 ustrelili, nekaj izpustili domov, večino pa odpeljali v internacijo. Podobno se je ponavljalo vsak mesec. Italijani so delali skupaj s partizani, ker so hoteli ostati v Sloveniji, ne pa oditi na rusko fronto.

Na jesen so že govorili o beli gardi, a Pograjci so bili tako zavedni, da z Italijani niso hoteli imeti nič. Teror se je stopnjeval, vedno so kaj našli, da so požigali, pobijali, največ pa odvažali v internacijo. V začetku septembra 1942 so zgrabili tudi Jožeta in brata Japeza in ju preko Dobrove odpeljali v Ljubljano, od tam pa v koncentracijsko taborišče na otok Rab. Že v šestih tednih so bili tako oslabei, da so jih začeli seliti drugam. Tedaj so jih sortirali: one, ki so bili še malo pri moči in tiste, ki so že gledali smrti v oči. Med temi zadnjimi je bil tudi Jože. Tedaj je brat Janez naprosil nekega uradnika, naj tudi Jožeta pusti na transport, ker sta bila vedno skupaj.

Tako sta skupaj odšla v Treviso, od tam pa v Gonars. Od tu sta bila maja 1943 izpuščena domov. Po vrnitvi sta odšla k Vaški straži, ki je bila ustanovljena tri mesece prej.

Po laški kapitulaciji se je posadka VS iz strahu pred Nemci razbežala

domov in v gozd, ker so partizani začeli spet mobilizirati. V dveh tednih so bili spet vsi pri domobrancih.

Kot domobranec je Jože največ vozil tovornjak, s katerim je vozil hrano za Prevod, največ pa hrano, opremo in vojaštvo po okoliških krajih od Št. Jošta, Vrhnike, Dobrove in Ljubljane. Isto službo je vršil tudi ob umiku maja 1945, ko je vozil hrano za domobrance.

V Vetrinju je imel srečo, da je bil oddeljen za zadnji transport. Dan poprej so zvedeli za angleško izdajo. Tedaj jih je poveljnik razrešil dolžnosti in odredil, naj vsak skuša rešiti svojo glavo, kakor ve in zna. Jože je odšel k civilistom, se preoblekel in se tako rešil. Potem je bil v taborišču Št. Vid ob Glini, v Kellerbergu in Spittalu. Ves čas je bil taboriščni šofer.

Konec aprila 1949 je odšel v Kanado, na kontrakt pri Ontario Hydro blizu Ottawe. Potem je odšel v Toronto, si ustanovil družino, s pridnimi rokami pa solidno podjetje. Pred 12. leti je bil operiran na srcu (bypass); je ozdravel, a kaj trdnega zdravja ni bil več. Lansko leto je bil večkrat v bolnišnici, malo pred božičem je moral tja še enkrat, zadnjič...

Nastopile so še druge bolezni. V soboto, 6. februarja 1993, je v bolnišnici Sv. Jožefa v Torontu podlegel dolgi bolezni: opešalo mu je srce. Nabito polna cerkev pri pogrebni maši je spregovorila vsem: vsem je določeno dokončati svoje dni, a domobranci odhajajo drugače.

Počivaj v miru, dragi Jože! Ohranili te bomo v lepem spominu. Žalujočiči ženi Mariji, hčerki Marinki in sinu Jožkotu z družinama — naše iskreno sožalje!

Soborci domobranci
v Torontu

+ Dr. Julij Savelli

Na cvetno nedeljo, 4. aprila 1993. leta, je umrl v Buenos Airesu dr. Julij Savelli, požrtvovalni in zelo delavni član slovenske skupnosti v Argentini. Dolga leta je bil pevovodja SPZ Gallus. Bil je tudi naročnik našega glasila.

Žalujočim svojcem izrekamo naše občuteno sožalje.
Naj počiva v miru!

+ Ignacij Fink

Umrl je v Buenos Airesu g. Ignacij Fink, dolgoletni član Zavetišča dr. Gregorija Rožmana in zvest naročnik „Tabora“.

Zapušča ženo, hčerko z družino, sina ter brata in sestre, katerim izrekamo naše globoko sožalje ob prerani izgubi.

Naj mu bo lahka argentinska zemlja!

+ Dr. Vinko Brumen

25. marca 1993 je v Buenos Airesu umrl dr. Vinko Brumen, eden najboljših slovenskih filozofov. Neutruden mislec, pisec in predavatelj, je s svojim iskanjem resnice spremljal izseljensko življenje in se posvečal novi problematiki, ki jo to prinaša.

Žalujemo izrekamo naše iskreno sožalje.

Naj počiva v miru!

+

„Irena“

Ivanka Primožič

Sporočamo soborcem, prijateljem in vsem Slovencem, da je v četrtek, 22. aprila 1993. leta, ob treh zjutraj v Rochestru, ZDA, umrla slovenska junakinja „IRENA“ - Ivanka Primožič.

Naj počiva v miru!

I. KOROŠEC

Ko bom odšel...

Ko bom odhajal,
z menoj pokopljite spomine
one od doma
in te iz tujine.

Doma je ostala mladost
ob potoku v dolini,
v hiši pod bregom,
v cerkvi na gričku
in med prijatelji,
ki smo odšli.

Doma je ostala mladost —
med grobovi.

Tujina mi podala je roko
s svobodo in kruhom.

Za kruhom mi je dala pogačo,
nov dom
in toploto družine.
V tujini sem srečal
dobre ljudi,
le pogrešam
besedo domačo
in dolino
sredi vasi.

Ko bom odšel,
z menoj pokopljite spomine
obeh domovin;
spomine
ljubezni in bolečine.

Nekaj pripomb h knjigi

F. Špelič: Vrnil se bom k Očetu

(Mohorjeva družba v Celju)

(Konec)

V oktobru 1943 so v Baragovem domu imeli ustanovni občni zbor „Antifašistične ženske zveze“ ali kratko: AFŽ.

Po vojni so doma peli:

„AFŽ, ti si najlepša stvar na svetu.

V Ljubljani v Tivoliju se ringelšpil vrti,

na njem pa AFŽ sedi!“

Na tem občnem zboru je bil tudi glavni govornik angleški (Kanadčan) major William M. Jones, ki je prej v Novem mestu pri italijanskem generalu Ceruttiju dosegel v imenu „zaveznikov“ predajo italijanskega orožja partizanom. Mojbratranec France Slak iz Gorenje vasi (dva sinova domobranca so mu ubili po vojni in je bil brez noge, ki jo je izgubil v prvi vojni v Karpatih), je rekel: „Temu je treba dati par čez zadnjico s palico, pa se bo hitro nehal spakovati...“ Nihče ni verjel — razen partizanov —, da je bil resnično Anglež, v katere so nas naučili naši politiki verovati kot v Boga...

Za cirkus so ob 8. uri zjutraj oboroženi partizani korakali v cerkev. Od jutranje maše je ostalo nekaj starih žensk. Ko so videle, da je k oltarju pristopil dr. Metod Mikuž, so protestno zapustile cerkev. To je bila neverjetna predrznost. Da je bil občni zbor ravno v Dobrniču, je verjetno zato, ker je bil župnik Omahen „rdeči“ župnik, ki je v komunistični literaturi dobil lepo priznanje: Saje „Belogardizem“; Stane Semič-Daki „Najboljši so padli“; Bogdan Osolnik „Z ljubeznijo skozi surovi čas“; Zoran Hudales „Občina Trebnje v NOV“, itd., itd.

Na duhovniški konferenci v Žužemberku za vso duhovščino iz „osvobojenega ozemlja“, katero je vodil žužemberški dekan Karel Gnidovec (brat škofa dr. Franca Gnidovca) 3. avgusta 1942, sta komunistično partijo in OF zastopala Edvard Kardelj in dr. Brilej. Od vse te duhovščine je bil za sodelovanje z OF samo dobrniški župnik Omahen. (Gl. „Belogardizem“)

Vsi ti pisci, ki dajo priznanje g. župniku, dosledno zamolčijo, da je bil gospod — kot vsi drugi — najboljši protikomunistični propagandist pred vojno iz župnišča in s prižnice, da o Prosvetnem domu niti ne govorim. Prav

tako tudi ne, da je bil v istem času najboljši prijatelj edinega predvojnega komunista v trebanjskem okraju Jožeta Slaka. Tako je lažje razumeti tudi današnje slovensko Cerkev...

Nedolgo po tem dogodku so prišli partizani v Dobrnič, nanesli v Baragov dom slame, nagnali iz njega stanovalce in dom zažgali. Župnik Omahen jih je na vse načine prosil, pa ni nič pomagalo. Končno je začel snemati okna, da bi vsaj nekaj prihranil. Ko je znesel skupaj, kar je mogel, je prišel partizan in s puškinim kopitom razbil okna... Po vojni tudi temu staremu župniku in simpatizerju niso prizanesli: delali so preiskavo, ga klical na zaslišanja itd.

NEMŠKA OFENZIVA KONEC OKTOBRA 1943

V času nemške ofenzive so Nemci v Knežji vasi obesili na domačem kozolcu tri brate Mežan — skrivače pred partizani (dva sta bila prej Vaška stražarja). Zanje je prosil begunski duhovnik iz Štajerske g. dekan France Gomiljšek. Še isti dan so ga Nemci aretirali in za vasjo ustrelili. Zakaj, nihče ne ve. Morda je bil med Nemci kakšen njegov rojak?

Na Dobravi pa so v istem času, ko so en teden stali v vasi, postrelili 12 partizanskih dezertarjev, ki so pri Nemcih iskali zaščito, odnosno so se vračali domov in naleteli na Nemce.

V naši hiši je stanoval oberst (polkovnik), ki je imel tolmača narednika, ki je govoril perfektno slovensko. Kadar ni bilo narednika, mu je moral tolmačiti moj stric Jože, edini človek v vasi, ki je govoril nemško. Stric pa je bil ves živčen, kadar so ga klicali k njemu, tako da je rekel, „da bi rajši tolmačil živemu hudiču, kot pa temu prekletemu Prusu...“ (Polkovnik je govoril nižjo nemščino in ga je težko razumel.) Končno se je le opogumil in ga vprašal: „če bi hotel govoriti «hoch deutsch», da bi ga lažje razumel.“ Polkovnik je rade volje to storil. Narednika pa se ni upal vprašati, kje se je naučil slovensko, pač pa je poiskoval, da bi ugotovil kako njegovo narečje. Toda brez uspeha. Čim se je narednik spomnil, da stric govori nemško, je bilo takoj konec slovenščine.

Vsak večer sta se pri polkovniku oglasila dva vedno ena in ista vojaka s čeladami, ki jih drugi niso nosili. Drugi dan pa smo videli na robu vasi ustreljene partizanske dezertarje, ki so se dan prej javili. Streljali so jih direktno v čelo. (Partizani so po mučenju streljali v tilnik.) Edina dva, ki so ju izpustili, sta bila sosedov France Prpar, star 17 let, in France Župančič iz Reve, star okrog 30 let. Oba sta bila pozneje domobranca. Župančič je padel v boju na Primskovem, Prpar je bil vrnjen iz Vetrinja z zadnjim transportom in ubit. Še predno sta videla, da so Nemci v vasi, ju je opazil stražar in ju prignal na komando v našo hišo. Nastal je jok, vsa vas je prosila zanj. Polkovnik ju je zasliševal kod sta hodila in kako dolgo. Gledal je na specialko in končno rekel, da sta prosta. Oba sta bila mobiliziranca, ki sta dezertirala od Semiča v Beli krajini, ko so se partizani pred Nemci umikali na Hrvaško. Štiri dni in noči sta se prebijala po gozdovih med Nemci in partizani.

Po enem tednu so se Nemci umaknili v Dobrnič. Nekaj starih mož je šlo na nemško komando tja, kjer je bil isti polkovnik, s prošnjo, če smejo pokopati mrliče. Polkovnik je rekel, „da lahko, pa ne tukaj...“ (Na pokopališču. Op. pisca) Tako so vaščani pobrali mrliče, naložene kot drva na voz, in jih pripravili za pokop v skupen grob v Gomilah (nekdanje pokopališče Kelto). Ko je bila izkopana jama (takoj se je razvedelo po sosednjih občinah) in ko je bil prvi na nosilih za v jamo, sta prišla oče in mati, doma od Mirne peči, iskat svojega edinega sina, prej vaškega stražarja; in bil je ravno na nosilnici za v jamo... Moj oče ni pustil zasuti mrličev, pač pa so jih samo pokrili s koruzno slamo, češ, da jih bodo sorodniki našli in odpeljali domov. Tako se je tudi zgodilo.

Ali so komunisti po vojni iskali tega vojnega zločinca, ki je dal streljati partizanske dezertarje? Prav gotovo ne! Če bi ga, bi ga gotovo odlikovali za „zasluge za slovenski narod“!

Ko so stali Nemci v Dobrniču, je od nekod priletela topovska granata; predrla zvonik in eksplodirala na trgu, pri čemer je bil ubit en Nемеc. Vojaki so se razpršili na položaju. Ljudje pa v strahu, misleč, da je napad in bo temu sledilo streljanje civilistov in požig vasi. (Kjer so Nemci naleteli na odpor, so požgali vasi: npr. Gaberje pri Čušperku, Ilova goro itd.) Toda hitro so ugotovili, da je bila granata nemška in je padla na trg po pomoti. Vojaka so pokopali na tamkajšnjem pokopališču.

Po nemški ofenzivi so prišli domobranci v Trebnje in Žužemberk. V Trebnjem je bil organizator domobrancev dr. Branko Jan (SLS). V noči od 10. na 11. november 1943 so se domobranci umaknili iz Trebnjega na Žužemberk in naprej v Novo mesto. V tem času se jim je med drugimi pridružil tudi pisec teh vrstic.

B RAT JANEZ, „MISIJONAR MOJE DUŠE“

Zanimiv je Špeličev opis lastnega brata: „Bil je aktivni prostovoljni gasilec, član društva Kmečkih fantov pa je postal že v rani mladosti. Postal je vnet telovadec, posebno gimnastične vaje so mu bile pri srcu. Kadar so imeli gasilci kakšno tekmovanje, telovadne izpite, nastope in podobno, so poslali Janeza, da je zastopal gasilsko društvo. V vasi Šmaver ni bilo gasilskega društva, pač pa je bil brat vključen pri gasilskem društvu Zgornje vrhe, kot član telovadnega društva Kmečki fantje, pa je bil vključen v Dobrniču.“ (stran 18)

Gasilska društva v tem času so bila v Dobrniču tri in to: na Zgornjih vrhah, Dobrniču in na Občinah. (Zhana domobrantska postojanka, kjer je Stane Semič-Daki imel v eni sami noči, ko je napadal postojanko, 302 ranjena partizana. Število mrtvih ni znano, To je pripovedoval mlad partizanski mobiliziranec iz Bele krajine, ki je napadal Občine. Pozneje je dezertiral, bil domobranec in vrnjen iz Vetrinja. V Teharjah so mu že dali vrv okrog vratu,

da bi ga obesili, čeprav je bil mladoleten. Zamolčal je tudi brata, ki so mu ga ubili v Teharjah. Pred leti je umrl v Kanadi.)

Edina prireditev teh gasilskih društev pred vojno je bila, da so na dan 4. maja, god sv. Florijana (ki je bil na desni strani v glavnem oltarju v dobrniški cerkvi), šli v procesiji po Dobrničju do vasi Lokve in nazaj v cerkev k maši. Vse drugo o tem je Špeličeva fantazija. (V tej procesiji sem bil tudi jaz, ker je bil pač moj god.)

Kmečkega društva v Dobrničju ni bilo nikoli pred vojno. Pač pa je bilo Prosvetno društvo. Fantovski odsek (naslednik Orla), Dekliški krožek in mladi in mladenke, kar je bil tudi pisec teh vrstic. Stara šola je do leta 1938 služila za Prosvetni dom. V tem letu pa so jo podrli in pod vodstvom župnika Omahna postavili lep Baragov dom, za kar je župnik prosil tudi naše rojake v Ameriki. Tedaj se je zgodilo prvič, da je ime škofa Barage prišlo v javnost.

Ko sem kot otrok začel lesti iz hlač, sem rad ostajal v cerkvi zadaj, kot starejši. Župnik Omahen pa nas je prijel za „ta sladke“ (lase) in nas gnal pod kip Baraga, nižje od obhajilne mize. Tedaj se nam je zdel „čuden“ ta svetnik, pod čigar kipom je bil latinski napis.

MILICNIK IN UČITELJ (stran 72)

France Špelič pravi: „Dobil sem zdravniško odpustnico iz jugoslovanske vojske in bil dan na razpolago Notranjemu ministrstvu Slovenije, to pa me je poslalo na Okrajno načelstvo Narodne zaščite v Trebnje.

V Trebnje sem prišel julija 1945 in bil tam do septembra istega leta. To je bil najbolj žalosten čas. Množično so se javljali, ali padali oblasti v roke domobranci. Vodili so jih na UDB-o, ki se je tedaj še imenovala OZNA. Od tam pa v Kočevje.

Jaz sem bil tedaj tako mladeniško nerazgledan, da nisem poznal takratnih policijskih struktur. Čas v bolnišnici mi je iztrgal iz dogajanja vpogled v razvoj služb, kot je UDB-a ali OZNA. Nisem vedel, kakšne naloge opravlja takšna organizacija. Udbovci so nosili vojaške uniforme in se niso v ničemer ločili od drugih vojaških oficirjev.

Mladeniška slepota, pa tudi mladeniška pijanost, da sem med zmagovalci, je bila tako velika, da nisem vedel, da ljudje „nekam izginjajo“, ne da bi jim kakšno sodišče sodilo. Kako grozen stroj smrti je tedaj deloval, sem po malem odkrival in spoznaval šele čez leta. Kako slep sem bil, naj pojasnita naslednja primera...”

Kaj je bil njegov dejanski položaj v Trebnjem? Znano je, da so se mu morali javiti mladoletni domobranci potem, ko so bili izpuščeni iz Teharij, Št. Vida nad Ljubljano itd.

Ko je zapadel prvi sneg, je OZNA v Trebnjem ujela dva brata skrivača domobranca. Če se prav spominjam, sta se pisala Klemenčič in eden je bil domobranski pek v Novem mestu. Enega izmed njiju so na OZNI praktično

živega razrezali, potem pa po njegovem golem telesu, kot psi opravljali malo potrebo. Ko je izdihnil, so ga v gozdu plitvo zakopali, kjer je sorodnica po naključju našla grob. Izkopali so truplo in ga spoznali. Potem je oče skrivaj ponoči pokopal sina na pokopališču. Z lovsko puško je nato hodil po Trebnjem in iskal morilce svojega sina oz. sinov. Ženska iz Šmavra, ki jih je izdala, je po tem umoru naredila samomor s tem, da je skočila v vodnjak.

Kakšno mentaliteto so med ljudmi ustvarili komunisti, najpokaže naslednji primer tudi iz Trebnjega. Ko je po vojni prišel domov sin domobranec iz novomeške skupine, ki ni prišla na Koroško (žal nisem zapisal imena, gotovo pa so še živi ljudje, ki to vedo), mu oče ni pustil, da bi se preoblekel v civil, ampak ga je takega gnal na OZNO v Trebnje in jim rekel: „Tukaj ga imate in naredite z njim, kar morate!“ ... Sina so mu tam ubili!

AJDOVEC, DOB, DRAGANICE...

Njegovo opisovanje, kako so premagali in pobili Vaško stražo v Ajdovcu pri Žužemberku in Dobu pri Št. Rupertu, potrebuje boljšega opisa od ljudi, ki stvar poznajo, so tam doma in jim je vse to še v spominu. France Špelič pač piše v smislu komunistične indoktrinacije in je naravno v nasprotju z zgodovinsko resnico. Upam, da bodo poznavalci usode Ajdovca in Doba ter pobite Mavserjeve družine, postavili stvari na svoje mesto. (Op. pisca)

Zelo zanimivo pa je na strani 19-20 v njegovi knjigi, kar citiram: „Brat Janez in teta Ivanka sta bila velika prijatelja. Teta je imela nezakonsko hčer Ivo. Ta je po vojni postala gledališka igralka in žena Boruta Kardelja (sina Edvarda Kardelja), ki je pozneje naredil samomor. Z Ivo, to je moja sestrično, sva bila ves čas med vojno in po njej vse do danes dobra prijateljca, zato sem imel priliko, da sem se seznačil z njenim možem Borutom...“

Zelo zanimivo! Kako je France iz ubogega pastirja prišel v družbo najvišje slovenske kapitalistično-komunistične buržoazije? (Bralce prosim, da mi ne štejejo v zlo, če uporabim reakcionarne izraze iz „osvobodilnega“ [komunističnega] slovarja. - Op. pisca)

PARTIZANSKI „ŠKOF“ DR. METOD MIKUŽ (stran 111)

„Kako je mogoče, da duhovnik, doktor teologije, kot partizanski duhovnik uporablja svoj duhovniški poklic in daritev svete maše ter pridige za spodbujanje politične zavesti, pa čeprav ve, da mu je mašo naročil politični komisar — komunist? Spomnim se večkrat, kako so naš partizanski bataljon na Trebnjem leta 1943 postrojili in smo za politično reklamo morali vsi k maši, ki jo je opravil dr. Metod Mikuž. Dobro mi je tudi še v spominu, da do tedaj še nisem nikdar slišal nobenega komisarja, da bi imel tako ognjevit politični govor, kot ga je tedaj imel mašnik namesto pridige. Človek, zakaj to!“

Dr. Metod Mikuž je bil pred vojno kaplan v Trebnjem. Bil pa je posebnost, da je hodil na ples. (Tedaj je bilo plesati greh in so dekleta, ki so se pregrešile, javno iz prižnice izključili iz Marijine družbe.) Tam pa je obesil kolar na steni in rekel: „Far naj visi na steni, fant pa bo plesal!...“

Ko je šel dr. Mikuž v partizane, je bil tajnik škofa dr. Rožmana. Tako smo protikomunisti imeli škofa Rožmana, komunisti pa njegovega tajnika dr. Mikuža. Razen tistih, ki so se Mikuža spominjali iz Trebnjega, ni nihče verjel, da je duhovnik, ali pa da je odpadli duhovnik, in ljudje niso hoteli k obhajilu, če je on maševal. Najbolj značilen primer je partizanski požig vasi Zvirče v Suhi krajini, kjer ljudje niso hoteli iti k obhajilu k Mikužu. (Upam, da bo kdo iz Suhe krajine opisal ta primer.)

Po vojni pa so se mu šli poklonit predstavniki ljubljanske škofije, ko je prišel ta partizanski „škof“ v Ljubljano. Kot sem bral v časopisu v poročilu o tem, so rekli, da „ni bil suspendiran, ampak, da bo vse poravnano, ko se vrne v Ljubljano...“

Blagor tistim, ki razumejo pravilno besede: „Blagor ubogim v duhu!“

Med revolucijo smo slišali, da sta bila v partizanih samo dva duhovnika in to: dr. Mikuž in Jože Lambert iz mariborske škofije. Lamberta kot partizana nisem videl, verjetno ni nosil duhovniškega ovratnika, titovko z rdečo zvezdo in italijansko fašistično uniformo kot dr. Mikuž. Iz poročila v „AD“ sem videl zapisano: „Da je v Ljubljani, kjer je živel, umrl Jože Lambert in da se je pred svojo smrtjo spravil s Cerkvijo“... Pravilno bi morali napisati: „Da se je Cerkev spravila z njim!“

Ne smemo namreč pozabiti dejstva, da so komunisti med revolucijo pobili okrog 80 duhovnikov. 200 jih je odšlo v begunstvo ob koncu vojne. Ostali pa so bili zelo, zelo redki, ki niso šli „skozi vrata pekla“ (zapora), kjer so jim v večini „oprani možgane“. Kateri pa niso klonili, so bili poslani v najbolj revne hribovske fare, kjer so bili resnično med svojimi „belimi“ ovcami!

Kako bridka je resnica, ali ne??

Bivši partizani bi lahko napisali „lepo“ oceno svojega „duhovnega“ voditelja, ki ni nič zaostajal moralno in intelektualno za drugimi političnimi komisarji.

In ker smo že pri tem, se naj spomnimo še našega starega, dobrega župnika Ignaca Omahna, katerega se je tako lepo spomnil tudi France Špelič. Župnik Omahen je bil dobra, tiha, mirna duša. Njegov kaplan Nace Berglez mi ga je v razgovoru v Kanadi ocenil, da je bil, kot je rekel Prešeren o svojem prijatelju Čopu: „V Ljubljani živi dihur, ki žre knjige, od sebe pa ne da nobene fige...“

Kar pa je Špelič v knjigi pozabil omeniti, so štirje dobrniški kaplani od nekako leta 1934-42, ki so bili tudi njegovi učitelji verouka, ki je bil najvažnejši predmet v šoli. Od vseh štirih kaplanov so bili trije v begunstvu in to: France Novak, doma od Lukovice na Gorenjskem, sedaj v Argentini; (pokojni) Nace

Berglez, doma v Bizeljskega na Štajerskem, v ZDA; dr. Milan Kapušar doma iz Ljubljane, isto v ZDA; in zadnji, Jože Peče, doma iz Smolenje vasi pri Novem mestu, umrl pred nekaj leti v hribovski fari Sv. Križ na Dolenjskem.

Nekako leta 1942-43 so partizani aretirali kaplana Pečeta in ga gnali mimo hiše proti Trebči vasi in kočevskim gozdovom. Bilo je šest partizanov z rdečimi rutami okoli vratu. Mojoče se je začel nekaj razburjati: „Kaj se to sedaj dela...?“ K očetu je stopil partizan Feliks Smrekar iz sosednje Zagorice in mu rekel: „Vi pa samo tiho bodite, če nečete iti za njim!“... Po enem tednu so ga izpustili; verjetno na prošnjo župnika.

Feliks Smrekar je bil v Gubčevi brigadi. Ta brigada je morala gledati postrojena, ko so mučili Anico Kaplan iz Preske pri Dobrničju, katero je dobro poznal. Privezana je bila gola k drevesu, partizani pa so metali vanjo nože. Po celodnevem mučenju je končno izdihnila.

V naslednjih nekaj tednih je večina brigade dezertirala; med njimi tudi Feliks, ki je bil potem strojničar pri Vaški sraži. Po italijanskem razpadu so ga dobili partizani in ubili.

Kaplan Peče je pred drugo aretacijo bil obveščen po nerodnosti partizanov, ki so se med seboj pogovarjali, ko jim je morala ženska kuhati kosilo, „da gredo po ta mladega farja...“ Hitro je poslala otroka h kaplanu in deset minut pred partizani se je odpeljal z motornim kolesom na „neosvobojeno ozemlje“ v Žužemberk. Kje je preživel revolucijo, mi ni znano. Dejstvo je, da se ni ukvarjal s politiko. Edini greh je bil, da je bil duhovnik in ne OF-ar.

RAZMIŠLJANJE V TEORII

Na strani 112 France Špelič razmišlja teorijo iz teološke fakultete. Kako lahko se je sklicevati na učeno teorijo, ki ima v praktičnem življenju tako malo stvarnosti. „Sem proti nasilju vsake vrste,“ piše. Istočasno pa dokazuje, da je bil med nasilniki in zločinci v imenu Stalina, Tita in partije in tisti, ki so se branili in uprli nasilju, bi se kot dobri kristjani morali dati poklati kot ovce samo zato, ker bi kot kristjani morali biti hvaležni, če bi jih komunistična partija čimprej rešila te „solzne doline“ in jih poslala v boljše življenje na drugem svetu... Ta teorija pa je v popolnem nasprotju z naravnim pravom, ki ga niso producirali učeni filozofi, ampak ga je postavil Stvarnik vsem živim bitjem. In ta zakon je menda tudi v starem testamentu: „Zob za zob! Oko za oko!“

Ko pride iz filozofskih oblakov na trda tla porevolucionarne stvarnosti in povojnega masovnega pobiranja, se vsaj za trenutek zblížajo najini pogledi. Preteklost ni mogoče spremeniti. Preprečiti ponovno preteklost pa je možno samo s popolnim razčiščenjem preteklosti. Brez umivanja zamorcev. Brez sklicevanja na teorije, ideologije, potovanja, polivanja gnojnice po mrtvih, obmetavanja z izdajalci, fašisti in podobnimi frazami. Mase pobi-

tih niso imele nič skupnega s temi frazami, samo živeti so hoteli, samo to je njih edina — krivda! Vse drugo je umetno potvarjanje!

Ko so po 46 letih le morali priznati zgodovinsko resnico o pokolu domobrancev in drugih protikomunističnih bojnikov in civilistov in so na njih grobovih molili celo za njihove morilce, je bilo to — človeško gledano — žalitev mrtvih! In ko je bil pogreb končan, se je vrnilo v stare čase POZABLJENJA! Upali smo in naše upanje so bile sanje, da bo „demokratska“ Slovenija razčistila preteklost; odstranila malike, ki kot kužna znamenja preteklosti stojijo širom Slovenije. To še tem bolj, ko so v Vzhodni Evropi razbijali spomenike Leninu, Stalinu in drugim tiranom. V Sloveniji pa sedijo nas starih položajih isti ljudje, ki so kot divjačina po letni sezoni spremenili barvo. Strah in polstoletna indoktrinacija nista spremenila ničesar. Upanje je, da bo pot v Evropo iz Balkana pripomogla Sloveniji v ponovno civilizirano družbo. To pa bo možno samo s popolnim, objektivnim razčiščenjem preteklosti. Soglašam s Francetom Špeličem: „Kazen naj bo že to, da javnost zve za krivce po imenih!“...

Ko človek odloži knjigo Franceta Špeliča „Vrnil se bom k očetu“, primerja njegovo doživljanje in spornine s svojimi — s protikomunistične in domobranske strani. Ali ni usoda na obeh straneh slovenske revolucije tako zelo slična? Kje so pesniki, pisatelji, idealisti itd. iz protikomunističnega tabora? Ali niso razočarani končali ne samo na slovenski zemlji, tudi v tujini, zapuščeni po lastnih ljudeh, kateri so jih vzgojili v ideji, za katero so delali, živeli in umirali. Ne znamo si razložiti, niti razumeti Špeličeve skrivnosti, ker se nismo „izgubili od očeta“, zato se tudi „Vrniti ne moremo k očetu“. Ostali smo ovce brez pastirja, ki nas je zapustil in išče samo izgubljeno ovco, za devetindevetdeset zvestih ovca (in koštrunov) ni mesta, razen tedaj, ko lahko oddajo svojo voljo... Kot partizan, partijec VOS-ovec, likvidator itd. in sedaj DIAKON KATOLIŠKE CERKVE, ko ljudje, ki poznajo njegovo preteklost, nočejo v cerkev, še manj k obhajilu, če ga on deli. Ne mislim, da se potvarja, za to nima nobenega smisla več. Ideologija, ki so mu jo vtepli v glavo pri partizanih, in pozneje v šoli z vsemi privilegiji vladajoče komunistične klike izkoriščevalcev delovnega ljudstva, je mrtva, vsaj teorično, praktično pa je še zelo daleč od smrti. Za pogreb te klike bo potrebno več kot ena sama generacija, rojena v Evropi.

Kakorkoli že, ob misli na vse to mi pridejo na misel besede pokojnega dr. Miha Kreka: „Ko bodo vsi na obeh straneh mrtvi, bo vse poravnano!“

France Špelič pa, ki je dokončal teološko fakulteto, bil posvečen v diakona katoliške Cerkve, prav gotovo bolje razume kot mi drugi besede: „Iščite resnico in vse drugo vam bo navrženo“!

DAROVALI SO

Od 16. 2. 1993 do 15. 4. 1993

Za Rožmanov dom:

	v pesih
Pograjc Vida	10
Lesar Janko	20
Rast XXI	245
Glinšek Ignacij	7
Rev. Malenšek Janez - Cerkvena nabirka pri sv. maši 4.4.1993	123
Dobiček pri kosilu v Rožmanovem domu 4.4.1993	1.542,98
V spomin na <i>Karolino Frančič</i> ;	
Šerko Dano	15
Štefanič Elza	5
V spomin na pok. <i>starše</i> ;	
Prof. Frančič Ignacij	20
	v dolarjih
Zierfeld Rico - Francka	20
Vižintin Zdene - Ani	50
Mehle Pavle - Ivanka	100
Hudovernik Polde - Silva	50
Muhič Ciril - Mary	50
Planinšek Jakob	40
Koščak Franc	50
V spomin na <i>dr. V. Meršola</i> ;	
Zierfeld Rico - Francka	100
Namesto cvetja <i>Jožetu jerebu</i> ;	
Zierfeld Rico - Francka	100
V spomin na <i>Antona Stražiščarja</i> ;	
Prosen Janez - Marija	10
Lovko Frank	10
Tiskovni sklad Tabor:	
	v pesih
N. N., Temperley	3
N. N., Bariloče	8
Kastelic Anton	5
Rev. Malenšek Janez	15
Jeriha Marjan	5

Hrovat Franc	5
Zupančič Ivanka	5
Gorše Anton	5
Radoš Martin	5
Puhek Ivanka	5
Praznik Jože	3
Artač Viktor	35
V spomin na <i>Ludvika Kolmana</i> ;	
Dr. Luskar Franc	35
	v dolarjih
N. N., Kanada	80
N. N., Kanada	10
Kozina Franc	10
Erpič Franc	5
Čulek Franc	5
Bizjak Zvonko	5
Cerk Alojzija	10
Dr. Janko Jazbec	10
Gregorič Luis	6
Bojc Karel	12
Koritnik Tone	2
Zupančič Hinko	2
Longar Albin	2
Kermavner John	4
Vrhovnik Stanley	2
Zakrajšek Joseph	2
Lekan Joseph	6
Goršič Jože	30
Vodišek Marie	2
Meglen John	7
Kremžar Valentin	16
Kermavner John	2
V spomin na <i>L. Kolmana</i> ;	
Bitenc Vili	12
Boh Jože	19
Zupančič Polde	12
Socialni sklad Tabor:	
	v pesih
V spomin na <i>L. Kolmana</i> ;	
Dr. Luskar Franc	35

VSEBINA

Ponosna žalost _____	97
IZ ČASOPISOV _____	98
Izid postopka _____	118
Žrtve druge svetovne vojne pri nas _____	121
O sprejemih in „poklicnih bojkoterjih“ _____	127
IZ DRUŠTEV _____	129
Čast in slava pobitim iz Mavsarjeve družine (F. Mavsar) _	130
Mali Šmaren - 1942 (V. Udovč) _____	131
NAŠI MRTVI _____	134
Ko bom odšel... (I. Korošec) _____	136
Nekaj pripomb h knjigi F. Špeliča (F. Slak) _____	137
DAROVALI SO _____	III

NAŠA NASLOVNA SLIKA:

Nikakršni argumenti, najmanj seveda v komunističnem zgodovinopisju zgrmadene laži, ne bodo nikdar mogli izmiti resnice, ki bo ostala z neizbrisnimi črkami zapisana v anale, iz katerih bodo črpali rodovi slovenskega naroda. Ko so Titovi komunisti s pomočjo Stalinovih oklopnikov v grozi stotisočev nasilno poklanih žrtev širom Jugoslavije zaradi izdajstva demokratičnega Zahoda zaključili krvavo revolucijo za časa tuje okupacije, so tudi desetisoči Slovencev, ki so že takrat na svoji koži občutili vse strahote tiranskega rdečega sistema šli pod zaščito svojih dičnih, nikdar premaganih domobrancev rajši v negotovost proti Vetrinjskemu polju — svobode iskat.

Hurlingham Sucursal Correo Argentino (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 1596
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 2619